

KÄRKÖLÄ

KÄRKÖLÄN KUNTA

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS 2021-2025

Osa 1 kertomus vuosilta 2017-2020

Kärkölen kunta
Virkatie 1
16600 Järvelä

044 770 2200

kirjaamo@karkola.fi

www.karkola.fi

ESIPUHE

Tässä hyvinvointikertomuksessa pyritään luomaan laaja ymmärrys kuntalaisten hyvinvoinnin kehittymisestä 2017-2020. Tämän kertomuksen pohjalta luodaan hyvinvointisuunnitelma seuraavalle valtuuskaudelle 2021-2025. Tämä kertomus ja sen myöhemmin valmistuva suunnitelmaosa liittyy olennaisena osana kuntastrategiaan ja suunnitelma esitetään uudelle valtuustolle hyväksyttäväksi syksyllä 2021.

Hyvinvoinnin käsite on laaja. Kansainvälisillä mittareilla Suomi on arvioitu maailman onnellisemmaksi maaksi. Ymmärrys hyvinvoinnista ohjaa kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen eteen tehtävää työtä. Hyvinvointi on käsitteenä hyvin moniulotteinen ja se merkitsee erilaisia asioita ihmisille elämänsä eri vaiheissa. Hyvinvoinnilla tarkoitetaan mm. ihmisen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, emotionaalista ja hengellistä hyvää oloa. Hyvinvoinnin tekijöitä ovat terveyden ja toimintakyvyn lisäksi elinolosuhteet ja elinympäristö, asuminen, toimeentulo, mielekäs tekeminen, ihmissuhteet, yhteisöllisyys, osallisuus ja turvallisuus. Hyvinvointi syntyy ihmisen itsensä, hänen läheistensä, lähiympäristönsä ja palvelujärjestelmän toiminnan sekä yhteiskuntapolitiikan tuloksena. Hyvinvoinnin kokemus on yksilöllinen ja se koostuu jokaisen itselleen tärkeäksi kokemista asioista.

Hyvinvoinnin edistäminen on kaikkia kunnan hallinonaloja velvoittavaa, suunnitelmallista voimavarojen kohdentamista, jonka tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja turvallisuuden edistäminen sekä osallisuuden vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Hyvinvointi on läheisesti yhteydessä myös kunnan elinvoimaan, talouteen ja kasvuun: edistämällä hyvinvointia parannetaan kuntalaisten elämänlaatua, lisätään työllisyyttä ja tuottavuutta sekä hillitään sosiaalisten ongelmien ja eriarvoisuuden kasvua. Näiden tavoitteiden edistäminen kuuluu laaja-alaisesti ja poikkihallinnollisesti kaikille kunnan palvelualueille. Hyvinvointityö tulee liittää kiinteästi kuntastrategiaan sekä talouden ja toiminnan suunnitteluun.

Kunnan järjestämien palvelujen toimivuus luo asukkaille arjen turvallisuutta. Peruspalvelujen on oltava samanaikaisesti sujuvasti kuntalaisten saatavilla ja riittävän laadukkaita. Toimivilla peruspalveluilla voidaan vähentää erityispalvelujen tarvetta. Ennen kaikkea kuntalaisten kokeman hyvinvoinnin lisäämiseksi, mutta myös sosiaali- ja terveystalouden kustannuksen nousun hillitsemiseksi kunnan on tehtävä panostuksia ennaltaehkäisevään toimintaan. Ennaltaehkäisevän työn tulokset eivät näy välittömästi mutta pitkällä aikavälillä ne ovat merkittäviä.

Hyvinvointia edistävä ennaltaehkäisevä toiminta ymmärretään monenlaisina toimina aina hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä riskien varhaiseen tunnistamiseen, haittojen ennaltaehkäisemiseen ja vähentämiseen sekä ongelmien hoitoon ja korjaamiseen. Käytännössä se tarkoittaa muun muassa sitä, että luodaan kuntalaisille mahdollisuuksia huolehtia omasta ja ympäristönsä hyvinvoinnista ja terveydestä. Myös helppo tiedon saatavuus, matalan kynnyksen neuvonta- ja ohjauspalvelut sekä kuntalaisia lähellä olevien yhdistysten ja järjestöjen hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta toimivat ennaltaehkäisevinä keinoina.

Kuluvan vaalikauden aikana kuntalaisten hyvinvoinnin kehityksessä voidaan havaita monenlaisia ilmiöitä. Tarkastelukauden alussa paljastui laaja terveydellinen ongelma Vuokkoharjun koulussa. Uusi valtuusto teki nopeasti laajaa analysointia oppilaiden ja henkilöstön terveydentilasta, koulun rakenteellisia sekä ilma- ja materiaalianalyysyjä. Vaihtoehtojen kartoituksen jälkeen todettiin parhaaksi vaihtoehdoksi välitön siirtyminen väistötiloihin ja uuden koulurakennuksen suunnittelun aloittaminen. Koulujen sisäilmaongelmat aiheuttivat sekä fyysistä että henkistä pahoinvointia ja ristiriitoja senhetkisistä ja aiemmista päätöksistä. Koululuokille 0-4 ripeästi rakennetun Keltasiiven koulun välittömään yhteyteen valmistuu kesällä 2021 uusi liikuntahalli ja Opintien tilat korvaava 5-9 luokkien koulu kesällä 2022. Uudisrakentamisen lisäksi Opintien koulussa tehtiin laaja rakenteiden tiivistyskorjaus sekä ilmanvaihdon toimivuutta on laajasti huollettu, korjattu ja säädetty. Kunnan suurimman omistuserän, rakennusten, hoitoa on valtuustokauden aikana kehitetty laajasti. Osa hyvinvoinnin puutteista johtui heikosta viestinnästä ja erilaisista käsityksistä ongelmien laajuuden suhteen. Kunnan avoimen ja laadukkaan viestinnän sekä vuoropuhelun merkitys on korostunut myös osana hyvinvointia.

Helmikuussa 2020 Suomeen levinnyt Covid-19 pandemia on muuttanut monella tavalla kuntalaisten elämää. Koulutoimi on ajoittain joutunut siirtymään etäopetukseen, rajoitustoimet yhteiskunnassa ja palveluissa ovat muuttaneet perheiden arkea. Useissa perheissä vanhemmat ovat siirtyneet osin tai kokonaan etätöihin. Virus pandemian ja rajoitustoimien vaikutukset ovat vaihdelleet. Yhteiskunnassa on havaittu monia myönteisiä vaikutuksia, mutta myös lukuisia ongelmia. Tulevassa hyvinvointisuunnitelmassa on tärkeitä huomioida kuntalaisille tasapuoliset mahdollisuudet toimia digitalisoituvassa yhteisössä.

Sosiaali- ja terveystoimen järjestämisvastuu siirtyi 2017 alussa Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymälle. Suurimmat muutokset yhteiskunnassa ovat olleet laitospaikkojen osuuden vähentämisessä ja vanhusten kotihoidon osuuden lisääntyminen. Perinteinen vanhainkoti lopetettiin ja Nerola muuttui tehostetun palveluasumisen yksiköksi. Laitoshoidon laatu sekä kotihoidon resurssit ovat olleet valtakunnallinen keskustelunaihe vanhusväestön osuuden kasvaessa. Keskeinen kunnan tehtävä on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Senioriohjaajan palkkaaminen on tarkastelukauden keskeinen toimenpide ikäihmisten hyvinvoinnin parantamiseksi. Tämän toimen vakinaistaminen vaikuttaa perustellulta ratkaisulta sekä hyvinvoinnin että kunnan talouden kannalta. Perusterveydenhuollon palvelut siirtyivät yhteisyritys Harjun Terveys Oy:n vastuulle vuoden 2021 alusta. SOTE-uudistuksen eteneminen on todennäköistä tulevalla suunnittelukaudella. Muutoksen vaikutukset palveluihin jäänevät Päijät-Hämeessä keskimääräistä pienemmiksi pitkälle edenneen vapaaehtoisen integraation ansiosta.

Lasten ja nuorten hyvinvointia seurataan laajasti erilaisilla mittareilla varhaiskasvatuksessa, koulussa ja myös koulun jälkeisen sijoittumisen seurantana. Inhimillisesti ja taloudellisesti keskeisen ongelman muodostaa pahoinvoivat perheyhteisöt, joissa pahimmillaan ajaututaan huostaanottoihin. Kunta on pyrkinyt monin keinoin ohjaamaan auttavaa resurssia varhaiseen tukeen ja perheiden tukemiseen. Tulevissa suunnitelmissa tulee huolellisesti suunnitella lapsiin, nuoriin ja perheisiin liittyvän työn organisointia ja resurssia. Kyselytutkimusten mukaan koululaisten hyvinvointi ei ole parantunut tarkastelujaksolla. Monilla mittareilla Kärkölä sijoittuu alle maan keskiarvon.

Suuri merkitys hyvinvoinnille on mielekäs työ, sen tuoma yhteisö ja harrastukset. Tarkastelujakson alussa hyvin kehittynyt työllisyys kääntyi heikkenevään suuntaan 2019 lopussa ja paheni entisestään koronapandemian myötä. Kärkölä liittyi 1.3.2021 alkaneeseen Lahden alueen työllisyydenhoidon kuntakokeiluun. Alkuvaiheen kokemusten perusteella päätös on ollut oikea ja tulevallakin kaudella tulee asettaa riittävät resurssit työllisyyden hoitoon.

Harrastustoiminnan osalta Kärkölässä on laajat mahdollisuudet eri liikuntamuotojen harrastamiseen. Tähän liikuntaneuvojan palkkaaminen on luonut uudenlaista aktiivisuutta ja valmistuva liikuntahalli luo yhä paremmat puitteet liikuntaan. Opiskeluun tarjoaa Wellamo-opisto paikallisia vaihtoehtoja ja lisäksi lähikaupungeissa on monipuolinen opiskelun ja kulttuurin tarjonta. Kulttuuritoimen ja kirjaston kehittäminen kunnassa osaltaan luo hyvinvointia ja elinvoimaa. Kunnan ja yhdistysten välisen yhteistyön kehittäminen tulisi olla osana tulevaakin suunnittelua.

Toivottavasti tämä laaja hyvinvointikertomus antaa hyvät pohjatiedot hyvinvoinnin kehittämiseen ja luo edellytykset innovatiiviseen ja aktiiviseen kehittämiseen laajassa yhteistyössä kunnan, kuntalaisten, yhteisöjen ja yhteistyökumppaneiden välillä.

Kärkölässä 26.5.2021

Markku Koskinen, pormestari

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	5
2.	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Kärkölän kunnassa	5
3.	Yhteenvedo indikaattoreiden ja muun tiedon osoittamasta hyvinvoinnista	8
3.1	Talous ja elinvoima	8
3.2	Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	16
3.3	Nuoret ja nuoret aikuiset	20
3.4	Työikäiset	24
3.5	Ikäihmiset	28
3.6	Kaikki ikäryhmät	33
3.6.1	Ravitsemusterveys	33
3.6.2	Liikunta ja kulttuuri	35
3.6.3	Elinympäristö	36
3.7	TEA-viisarin osoittama hyvinvointitieto	37
3.8	Hyvinvointi kuntalaisten kokemana	42
3.9	Turvallisuus	47
3.9.1	Liikenneturvallisuustilanne ja -työ Kärkölässä 2017-2020	48
4.	Ehkäisevä työ	50
5.	2016-2020 painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi	51
6.	Johtopäätökset ja toimenpide ehdotukset	71
7.	Laajan hyvinvointikertomuksen valmistelu	73
8.	Laajan hyvinvointikertomuksen 2021-2025 hyväksyminen	73

1. Johdanto

Laaja hyvinvointikertomus on eri hallinnonalojen yhteistyössä laatima asiakirja, joka toimii ennen kaikkea johtamisen työvälineenä, poliittisen päätöksenteon tukena sekä strategiatyön suunnittelun ja toimeenpanon perustana. Se on työkalu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitteluun, seurantaan, raportointiin ja arviointiin. Hyvinvointikertomuksen avulla määritetään kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet, kehittämiskohteet, haasteet, vahvuudet, tavoitteet, toimenpiteet, resurssit ja arviointimittarit.

Laaja hyvinvointikertomus sisältää tietoa sekä kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä, että ikäryhmittäiset hyvinvointitavoitteet ja suunnitellut toimenpiteet valtuustokaudelle 2021-2025. Hyvinvointitiedon kuvaamiseen on käytetty yhdessä seudullisesti valittuja indikaattoreita, jotka on jaoteltu taustatekijöiden ja ikäryhmien mukaan.

Indikaattorit on valittu niin, että niiden seuraaminen olisi myös tulevaisuudessa mahdollisimman helppoa ja yksinkertaisesti toteutettavissa. Indikaattorit ja erilaiset kuviot mahdollistavat tehokkaan tavan hahmottaa hyvinvoinnin kokonaiskuvan. Ne antavat myös oikein tulkittuna kattavan tietopohjan kuntalaisten hyvinvoinnista. Laaja hyvinvointikertomus valmistellaan kerran valtuustokaudessa ja sen tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään ja arvioidaan vuosittain osana kuntasuunnittelua.

Hyvinvointikertomuksen vertailukunniksi on valittu Hausjärvi, Iitti, Päijät-Häme ja koko maa.

Hyvinvoinnin- ja terveyden edistäminen ja valtuustolle raportointi ovat sekä kuntalain, että terveydenhuoltolain määrittelemiä tehtäviä. Kärkölen kunnan laaja hyvinvointikertomus- ja suunnitelma vuosille 2021-2025 perustuu velvoittavan lainsäädännön lisäksi valtion linjauksiin väestön hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisestä sekä maakunnallisesti valittuihin HYTE-kärkiin.

2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Kärkölen kunnassa

Hyvinvoinnin- ja terveyden edistäminen kuuluu kaikille. Jokaiselle toimialalle, jokaiselle työntekijälle, ja jokaiselle kuntalaiselle. Kaikilla meillä on velvollisuus tehdä päätökset ja valinnat siten, että ne edistävät yhteisön ja yksilön hyvinvointia.

Valtuustokausittain valmisteltavassa laajassa hyvinvointikertomuksessa arvioidaan mennyttä kautta, ja arvioinnista nousevien johtopäätösten avulla asetetaan seuraavan valtuustokauden hyvinvoinnin edistämisen kärkitavoitteet, joiden alle asetetaan alatavoitteita ja niitä tukevia toimenpiteitä. Laajan hyvinvointikertomuksen tavoitteita ja toimenpiteitä tarkennetaan vuosittain hyvinvointikertomuksen vuosisuunnitelmassa. Se valmistellaan vuosittain samanaikaisesti kunnan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen kanssa. Hyvinvointikertomusta hyödynnetään toimialojen seuraavan vuoden talouden ja toiminnan suunnittelussa. Näin hyvinvointikertomus tukee kunnan päätöksentekoa, auttaa priorisoimaan toimintaa ja varmistaa toiminnan resurssit. Hyvinvointikertomuksen avulla hyte-työn strateginen johtaminen liitetään kiinteästi eri toimialojen käytännön työhön.

Hyvinvoinnin- ja terveydenedistämistyöstä vastaa jokainen toimiala osaltaan. Hyvinvointityön koordinoinnista on 31.8.2020 asti vastannut osa-aikaisesti elinvoimasuunnittelija (0,5htv) yhdessä hyvinvointityöryhmän kanssa. 1.9.2020 alkaen hyvinvointityön koordinointi on jakautunut elinvoimasuunnittelijan (0,2htv) ja etsivän nuorisotyön palveluohjaajan (0,3htv) kesken. Elinvoimasuunnittelija vastaa hyvinvointityön koordinoinnista työikäisten ja ikääntyneiden osalta ja etsivän nuorisotyön palveluohjaaja lasten, nuorten ja perheiden osalta. Yhdistysyhteistyön sekä ennaltaehkäisevän työn koordinointi on niin ikään palveluohjaajan vastuulla.

Hyvinvointityön koordinointiin kuuluvat muun muassa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden suunnitelmallinen edistäminen, hyvinvointikertomuksen koordinoitivastuu, yhteistyön koordinointi eri toimialojen ja järjestöjen kanssa, järjestöyhteistyö ja sen kehittäminen sekä kuntalaisten osallisuuden edistäminen. Hyvinvointityön koordinoinnista vastaavat ovat osallistuneet seudullisiin Sosiaalialan osaamiskeskus Verson koordinoimiin ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön sekä lähisuhde- ja perheväkivallan seutukoordinaatioryhmiin.

Ehkäisevän työn toimintakertomus, jossa tarkastellaan Kärkölässä vuonna 2020 tehtyjä ennaltaehkäisevän työn toimenpiteitä liittyen mielenterveyden edistämiseen, päihde- ja pelihaittojen sekä lähisuhde – ja perheväkivallan ehkäisemiseen ja sitä kautta hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen, on viety tiedoksi kunnanvaltuustolle 26.4.2021.

Kunnan hyvinvoinnin- ja terveyden edistämistyötä tukemaan on nimetty poikkihallinnollinen hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen työryhmä. Työryhmä johtaa ja käsittelee hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön (eli hyte-työn) strategista suunnittelua, kehittämistä ja toimeenpanoa, asettaa hyvinvointitavoitteita ja seuraa niiden toteutumista sekä raportoi luottamushenkilöille väestön hyvinvoinnin ja terveyden kehityksestä ja palvelujärjestelmän toimivuudesta.

Hyvinvointityöryhmä on toiminut myös ennaltaehkäisevän päihdetyön toimielimenä. Työryhmän puheenjohtajana toimii kukin toimialajohtaja vuorovuosina. Työryhmään on nimetty kansliapäällikkö, pormestari, sivistysjohtaja, tekninen johtaja, elinvoimasuunnittelija (koordinaattori), etsivän nuorisotyön palveluohjaaja (koordinaattori) sekä alueellinen hyvinvointikoordinaattori Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymästä.

Hyvinvointiyhtymän työvaliokunnan toimeksiannosta (16.10.2019) keväällä 2020 valmisteltiin erillisessä hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen koordinoinnin valmisteluryhmässä esitys maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamis- ja koordinaatiomallista. Esitykseen sisältyy esitys maakunnallisesta hyte-työstä vastaavasta viranhaltijasta, joka toimisi eri toimijoista muodostetun hyte-yhteistyöryhmän puheenjohtajana ja hyvinvointiyhtymän työvaliokunnan jäsenenä.

Työvaliokunnan toimeksiannosta (28.4.2020) hyte-koordinoinnin valmisteluryhmä selvitti maakunnallisen hyte-työn koordinoinnin toimintakustannukset ja arvioi hyte-koordinoinnin sijoittamisen organisatoriset vaihtoehdot. Hyvinvointiyhtymän työvaliokunta päätti kokouksessaan 1.9.2020 esittää hyte-työstä vastaavan viranhaltijan ja hyte-työn organisointivastuun sijoittamista

Päijät-Hämeen liittoon. Kaikki Päijät-Hämeen kunnat olivat myötämielisiä hyvinvointipäällikön viran perustamiselle, koska yhteinen koordinaatio on tärkeä asia. Maakuntaliitto laskuttaa hyvinvointipäällikön kustannukset kunnilta asukasluvun suhteessa. Vuonna 2021 Kärkölen kunnan osuus on 2117 euroa.

Yhdistykset tukevat toiminnallaan kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä tarjoamalla asukkaalle tekemistä ja yhdessäoloa. Kärkölen kunta toimii tiiviissä yhteistyössä kunnassa toimivien yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Yhdistysyhteistyötä koordinoidaan osana kunnan hyvinvointityötä. Kärkölen kunta on nimennyt yhdistysyhteistyöhenkilön, jonka avulla pyritään tehostamaan yhdistysten ja kunnan välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Yhteistyön säännöllisenä rakenteena toimii keskimäärin kolme kertaa vuodessa järjestettävä yhdistysilta, johon on kutsuttu mukaan kaikki paikalliset yhdistys- ja järjestötoimijat sekä kunnan hyvinvointipalveluiden edustus. Yhdistykset toimivat yhteistyössä kunnan kanssa järjestäen erilaisia tapahtumia ja tilaisuuksia. Kunta tukee yhdistysten toimintaa yhdistysavustuksilla sekä tarjoaa tiloja yhdistysten käyttöön.

Kärköleen perustettiin vuoden 2021 alussa ns. hyte-työn työrukkanen, jossa on edustus kaikilta kunnassa toimivilta sektoreilta mukaan lukien yhdistys- ja järjestötoimijat, yrittäjät, vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto sekä seurakunta. Työrukkanen kokoontuu keskimäärin kolme kertaa vuodessa ja sen tarkoituksena on tuoda hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön uusia näkökulmia ja ajatuksia sekä saada tietoa ajankohtaisista asioista ja ilmiöistä kuntalaisten hyvinvointiin liittyen hyödynnettäväksi arjen työssä puolin ja toisin.

3. Yhteenveto indikaattoreiden ja muun tiedon osoittamasta hyvinvoinnista

Hyvinvointikertomukseen valittavia indikaattoreita on työstetty hyvinvointityöryhmässä, jossa on edustus kunnan keskushallinnosta, liikunta-, sivistys-, varhaiskasvatus-, nuoriso-, terveys-, sosiaali- ja teknisestä toimesta.

Indikaattorit toimivat hyvinvointikertomuksen mittareina ja näiden pohjalta voidaan nostaa esiin kehittämisen kohteet sekä arvioida tehtyjen toimien vaikutukset. Osa indikaattoreista on hyvinvointikertomuksen liitteenä.

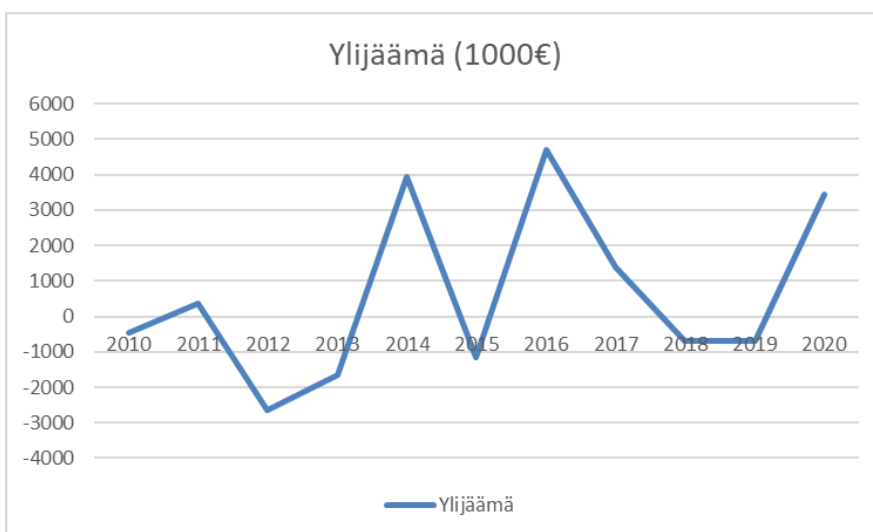
3.1 Talous ja elinvoima

Valtuustokauden päätös tullaan muistamaan koronapandemian ajanjaksona, joka vaikutti kuntien toimintaan ja talouteen ennennäkemättömällä tavalla. Julkisten rajoitustoimien vaikutuksesta maailmantalous kääntyi laskuun, jonka vaikutukset näyttävät jäävän onneksi ennakoitua vähäisemmiksi. Suomen bruttokansantuote laski vuonna 2020 2,9 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Kärkölän kunnan talouden kannalta valtuuskauden viimeinen kokonainen vuosi oli hyvä. Sosiaali- ja terveystoimen osalta Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän toteuttama tiukka talouskuri ja sopeuttamisohjelma ovat tuoneet tavoiteltuja säästöjä kunnan maksuosuuksiin. Koronavuoden aikana on kuitenkin syntynyt tuleville vuosille hoitovelkaa, jonka suuruutta ja vaikutuksia on haasteellista ennakoida.

Kunnan oma pitkäjänteinen työ hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on myös osaltaan vaikuttanut terveydenhuollon ja sosiaalitoimen kustannuksiin. Erityisesti seniorikuntalaisten palvelujen kehittäminen, kotona asumisen tukeminen ja ennaltaehkäisevä työ ovat tilastojen mukaan vähentäneet vaativampien toimenpiteiden tarvetta.

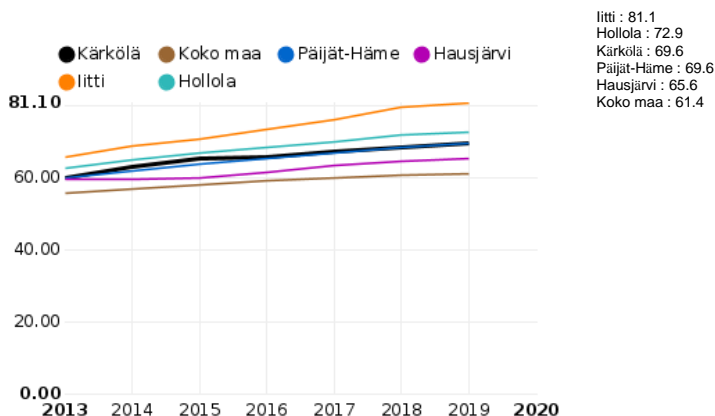
Valtioneuvoston päätti vuoden 2020 aikana osoittaa kuntasektorille laajaa tukea koronapandemian kustannusten kattamiseksi. Kärkölän kunnan tilinpäätös oli vuonna 2020 noin 3,45 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Vuosien 2010-2020 kunnan yli/alijäämä on esitetty alla olevassa kaaviossa. Vuosina 2014 ja 2016 ylijäämä muodostuu kiinteistöjärjestelyihin liittyvistä muutoksista.



Kuva 1. Kärkölän kunnan ylijäämä 2010-2020

Kärkölän kunnan väestöllinen eli demografinen huoltosuhte ilmaisee kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65 vuotta täyttänyttä on sataa 15–64 -vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Kärkölän väestöllinen huoltosuhte on kasvanut jatkuvasti koko 2000-luvun ajan ja kehitys noudattaa koko maan keskimääräistä kehitystä ja vastaa Päijät-Hämeen maakunnan keskimääräistä tasoa.

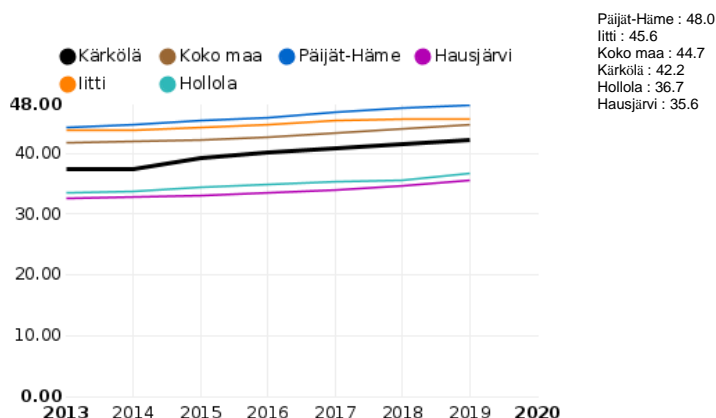
Huoltosuhte, demografinen



Kuva 2. Demografinen huoltosuhte

Yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista on Kärkölässä koko maan ja maakunnan keskiarvoa pienempi. Yhden vanhemman perheiden osuus kaikista lapsiperheistä on maakunnan keskiarvoa noin kaksi prosenttiyksikkö pienempi ja samalla tasolla koko maan keskiarvon kanssa. Näitä tunnuslukuja tarkastellessa voidaan kunnan elinvoimaisuuden arvioida olevan Päijät-Hämeen alueella keskiarvoa jonkin verran parempi.

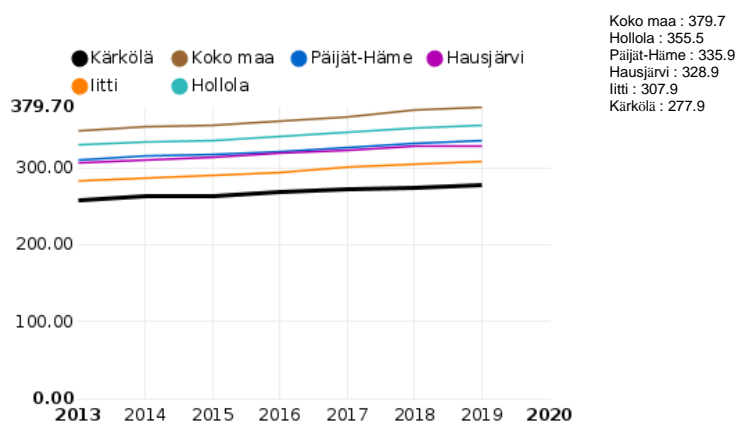
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista



Kuva 3. Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

Koulutustaso on kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden kannalta merkityksellistä, sillä se vaikuttaa työmarkkina-asemaan ja sitä kautta tulotasoon. Lisäksi epäterveelliset elintavat sekä ongelmat terveydessä ja hyvinvoinnissa ovat huomattavasti yleisempiä vähän koulutetuilla korkeammin koulutettuihin verrattuna. Koulutustasomittain mittaa väestön saavuttamaa koulutustasoa keskimääräisillä perusopetuksen jälkeisillä koulutusvuosilla. Koulutustasomittauksessa Kärkölä sijoittuu selkeästi koko maan keskiarvo alemmalle tasolle ja on myös maakunnan keskiarvoa jäljessä. Koulutustason nostaminen on perusteltua esittää alkavan valtuustokauden strategiseksi tavoitteeksi.

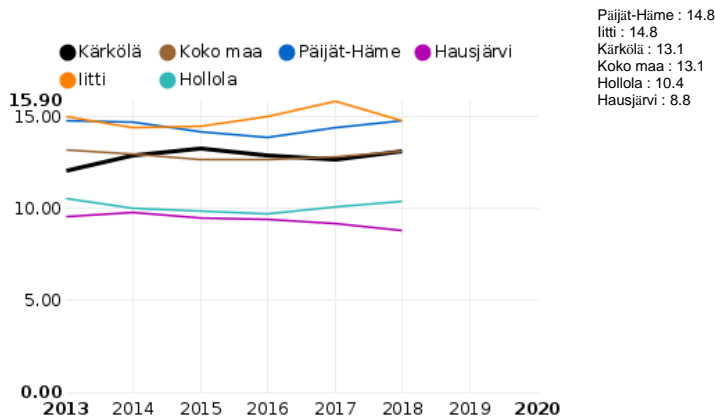
Koulutustasomittain



Kuva 4. Koulutustasomittain

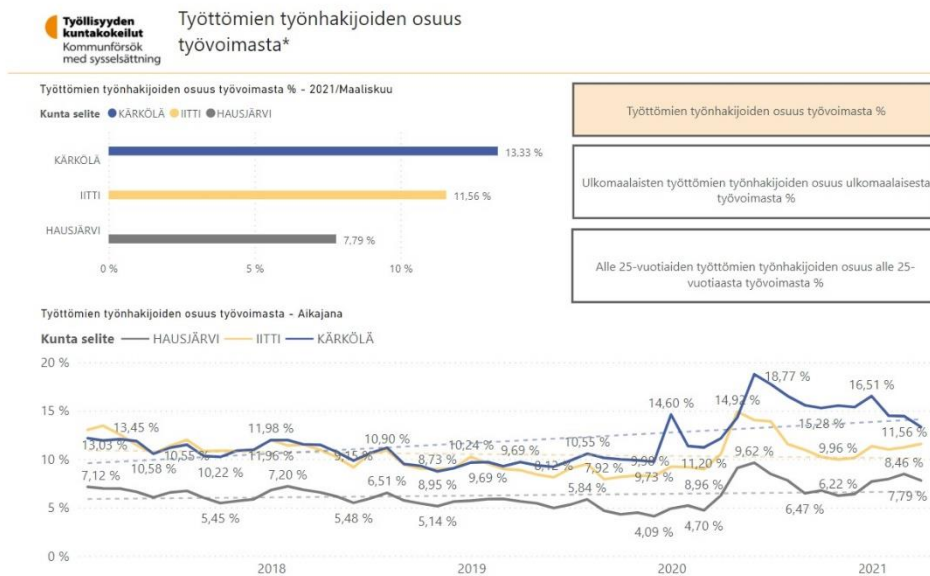
Kunnan yleinen pienituloisuusaste on sama kuin koko maan keskiarvo ja alittaa maakunnan keskiarvon. Indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuuden prosentteina kaikista kunnassa asuvista henkilöistä. Tällä tunnusluvulla on vaikutusta kunnan verotulokertymään.

Kunnan yleinen pienituloisuusaste



Kuva 5. Kunnan yleinen pienituloisuusaste

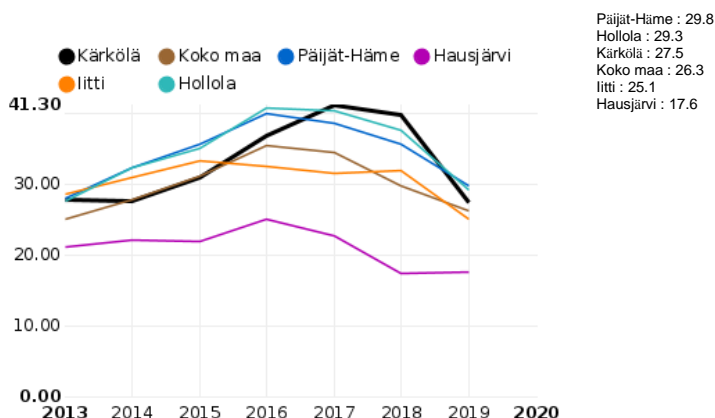
Kärkölään työllisyystilanne alkoi heikentyä vuonna 2019 laajojen lomautusten myötä. Koronapandemia vaikutti osaltaan monilla aloilla työllisyystilanteeseen ja kunnassa työttömyys kohosi 8 prosentin tasolta pahimmillaan yli 15 prosenttiin.



Kuva 6. Työttömien osuus työvoimasta

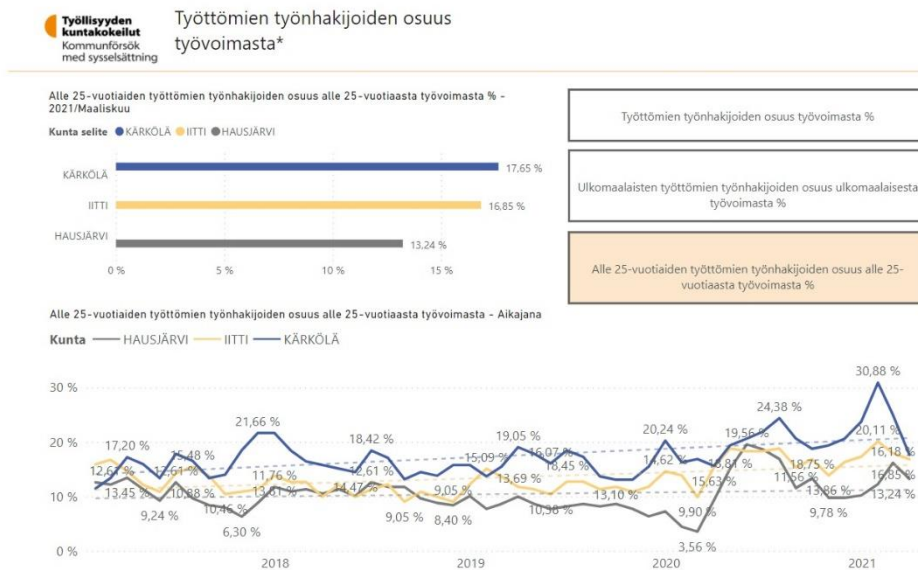
Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä on Kärkölässä saatu lasku-uralle. Vuoden 2020 lopun kehitys oli negatiivinen johtuen koronapandemian lisäksi aktivointiasteen laskusta. Aktivointiasteella kuvataan aktiivisten työvoima- tai kuntoutuspalveluiden piiriin ohjattujen asiakkaiden määrää. Kärkölä liittyi myös Lahden alueen kuntien kanssa työllisyyden kuntakokeiluun vuoden 2021 huhtikuussa. Tehostettujen omien resurssien lisäämisellä tavoitellaan selkeää parannusta Kärkölään työllisyystilanteeseen jo vuoden 2021 aikana.

Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä



Kuva 7. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä

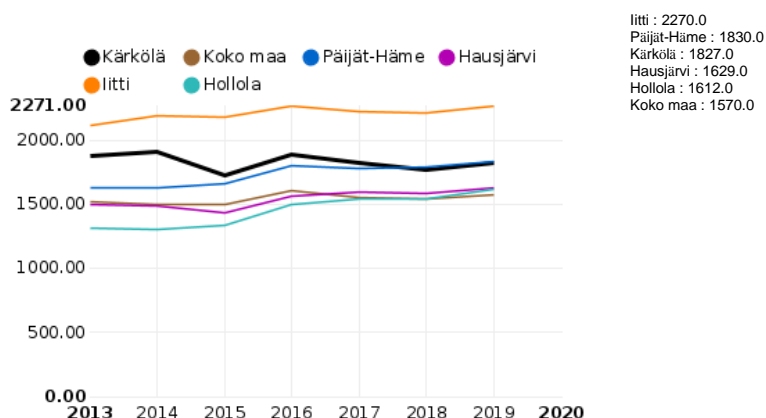
Nuorisotyöttömyyden haasteet ovat olleet Kärkölässä edelleen kasvussa, jonka johdannaista nuorten hyvinvointiin ja työllistymiseen tulee panostaa alkavalla valtuustokaudella merkittävästi. Kunta on tarjonnut runsaan vuoden ajan nuorten työpajatoimilla nuorille uuden polun työllistyä opintopolkujen ja työkokeilujen avulla.



Kuva 8. Nuorisotyöttömät, % 18 – 24-vuotiaasta työvoimasta

Kärkölän asukasta kohden saamat valtionosuudet ovat samalla tasolla Päijät-Hämeen keskiarvon kanssa ja jonkin verran koko maan keskiarvoa korkeammat.

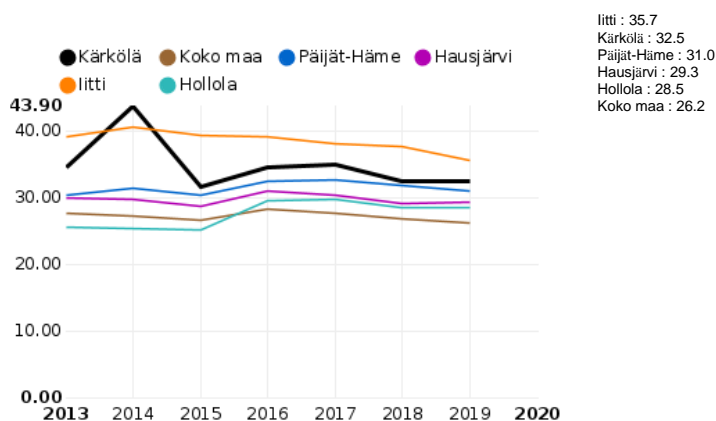
Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas



Kuva 9. Valtionosuudet yhteensä euroa/asukas

Valtionosuudet Kärkölän nettokustannuksista on jonkin verran maakunnan keskiarvoa suuremmat ja noin 5 prosenttiyksikkö koko maan keskiarvo suuremmat.

Valtionosuudet, % nettokustannuksista

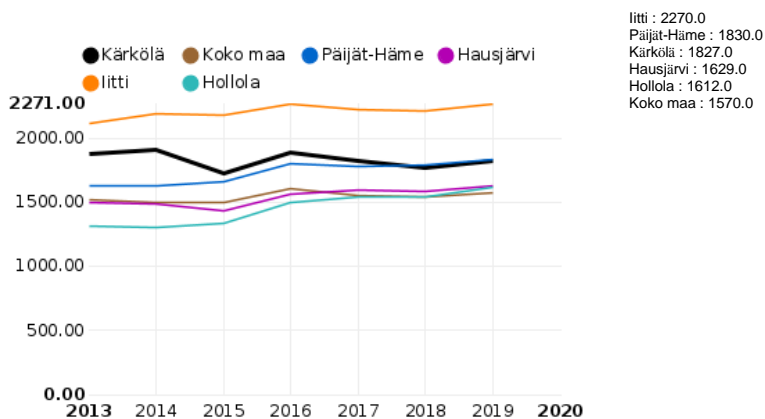


Kuva 10. Valtionosuudet % nettokustannuksista

Sosiaali- ja terveystalvelujen sekä pelastustoimen järjestämisvastuu ja tätä myötä niiden kustannukset on tarkoitus siirtää kunnilta tuleville hyvinvointialueille. Hyvinvointialueille siirtyvien tehtävien kustannukset vuoden 2020 tasossa ovat 19,86 miljardia euroa.

Kunnilta tullaan siirtämään vastaavasti tuloja alentamalla kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia, veroperusteiden muutoksista johtuvia veromenetysten korvauksia sekä kunnallis- ja yhteisöverotuloja.

Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

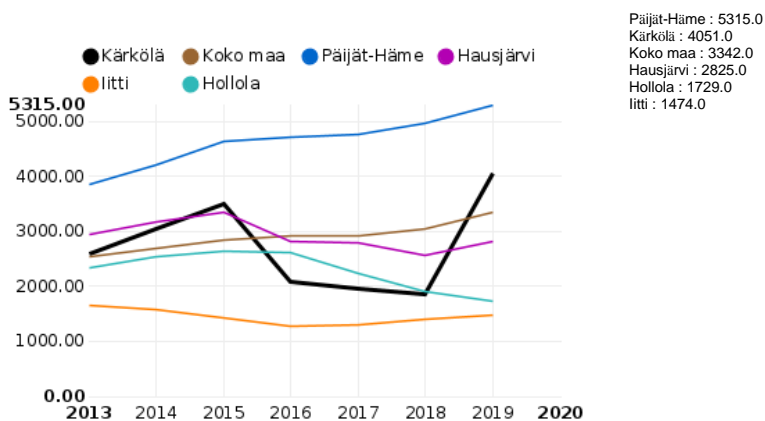


Kuva 11. Valtionosuudet yhteensä euroa/asukas

Nähtäväksi jää miten kunnat pystyvät rahoittamaan jatkossa kunnallisten palvelujen tuottamisen.

Kärkölään kunnan lainakanta asukasta kohden on kasvanut kunnan elinvoimaisuuden edellytyksiin liittyvien koulu- ja liikuntahalli-investointien myötä, mutta on silti maakunnan keskiarvoa alempana.

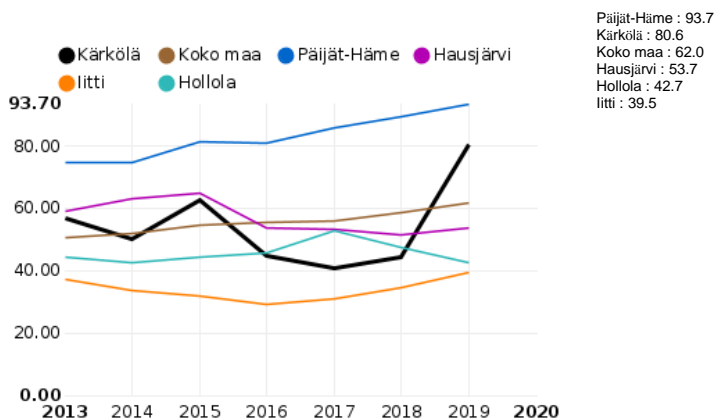
Lainakanta, euroa / asukas



Kuva 12. Lainakanta, euroa/asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus kuvaa kuinka suuri osuus kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Kärkölässä suhteellinen velkaantuneisuus on myös kasvussa, mutta edelleen maakunnan keskiarvoa alemmalla tasolla.

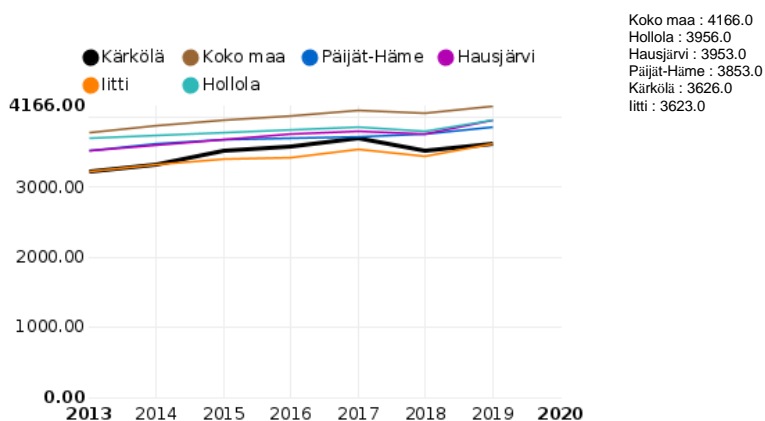
Suhteellinen velkaantuneisuus, %



Kuva 13. Suhteellinen velkaantuneisuus, %

Kunnan asukaskohtaiset verotulot jäävät jonkin verran maakunnan keskiarvotasosta ja selvemmin koko maan keskiarvosta. Aiemmin kuvattiin jo pienituloisuusasteen olevan koko maan keskiarvotasolla. Suhteessa kunnan verotulokehitys on seurannut koko maan tasoa ja kuronut kiinni maakunnan keskiarvoa.

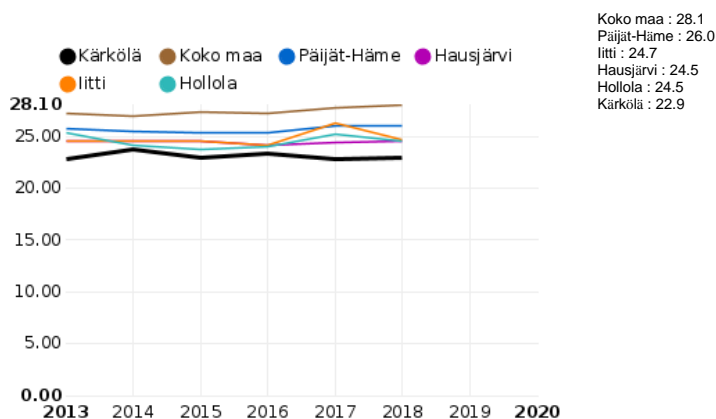
Verotulot, euroa / asukas



Kuva 14. Verotulot, euroa/asukas

Gini-kerroin indikaattorina ilmaisee kunnan asutokuntien käytettävissä olevien rahatulojen jakautumista. Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisempi tulonjako on. Kärkölässä on vertailualueen pienin Gini-kerroin ja se on yli 5 prosenttiyksikkö koko maan keskiarvoa pienempi. Tunnusluvusta voidaan tulkita, että kunnassa on keskimääräistä vähemmän suurituloisia asutokuntia, koska kunnassa on pienituloisia koko maan keskiarvon mukainen määrä.

Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

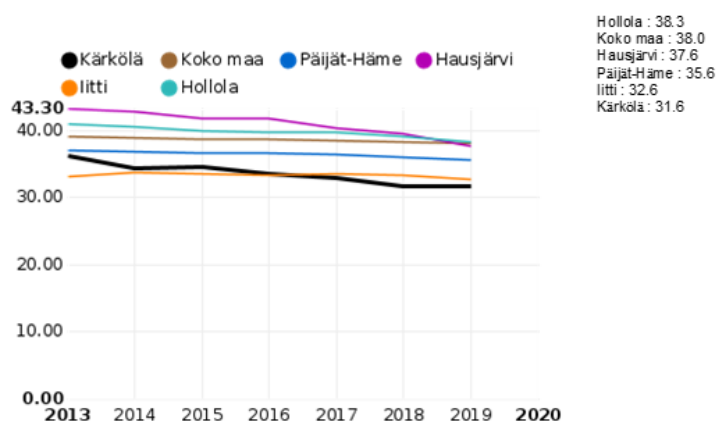


Kuva 15. Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

3.2 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Syntyneiden lasten lukumäärä on vähentynyt tarkasteluvälien 2013-2016 (37) ja 2017-2020 (27) keskiarvoja vertailtaessa 27 %. Lapsiperheiden prosentuaalinen osuus perheistä on alhaisempi kuin Päijät-Hämeessä ja koko maassa keskimäärin.

Lapsiperheet, % perheistä



Kuva 16. Lapsiperheet % perheistä

Lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavat oleellisesti varhaiskasvatus-, esiopetus- ja perusopetus- sekä nuorisopalvelut. Varhaiskasvatuksessa oli vuonna 2020 keskimäärin 144 lasta, joista esioppilaita 43. Esiopetusta täydentävää päivähoitoa tarvitsi 23 lasta. Varhaiskasvatuksen kysyntään on voitu vastata hyvällä tasolla. Kaikille hakijoille on paikka järjestynyt määräraajojen puitteissa. Perhepäivähoidon kysyntä on vähentynyt selvästi. Vuorohoitoa tarvitsevia lapsia on ollut noin 10 ja viikonlopun vuorohoitoa Hollolassa on käyttänyt 3 lasta. Covid-19-pandemia on vaikuttanut varhaiskasvatuksen läsnäolomääriin siten, että kevään 2020 aikana noin 30% lapsista oli pois hoidosta.

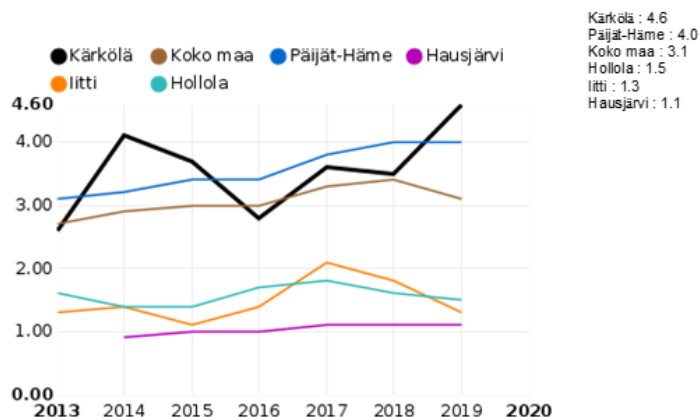
Varhaiskasvatuksen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma valmistui ja sivistys- ja hyvinvointilautakunta hyväksyi sen 24.9.2020 ja se otettiin käyttöön osana paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunnitelmallisella varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutuksella ja lisäämällä liikunnan määrää lasten varhaiskasvatuspäiviin on pyritty edistämään myönteisesti lasten kasvuun ja kehitykseen sekä viihtyvyyteen.

Nuorisopalveluiden avoimessa talotoiminnassa kävijöitä on noin 200, vuosittaiset käyntimäärät ovat keskimäärin 4000-5000. Avoimen talotoiminnan lisäksi nuorisotyötä on pyritty viimeisen puolentoista vuoden aikana jalkauttamaan yhä enemmän myös koulun arkeen olemassa olevien nuorisotyön resurssien puitteissa. Koulunuorisotyön tekemiseen on haettu myös hankerahoitusta, jota ei kuitenkaan ole toistaiseksi myönnetty. Koulunuorisotyön tavoitteena on mm. nuorten sosiaalisen vahvistumisen tukeminen, yhteisöllisyyden vahvistaminen ja lapsille ja nuorille tutun ja turvallisen aikuisen läsnäolo ja kohtaaminen koulun arjessa sekä yksilöllisen tuen tarjoaminen lapsille ja nuorille nuorisotyöllisin keinoin.

Lasten ja varhaisnuorten kanssa toimivien tahojen kokemuksiin pohjaten valtaosa kärköläläisistä lapsista ja varhaisnuorista voi ja elää hyvin. Kuitenkin osalla heistä on heidän myönteistä kasvua ja kehitystä altistavia riskitekijöitä, jotka liittyvät pääasiassa vanhemmuuteen ja kasvuympäristöön:

- Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä



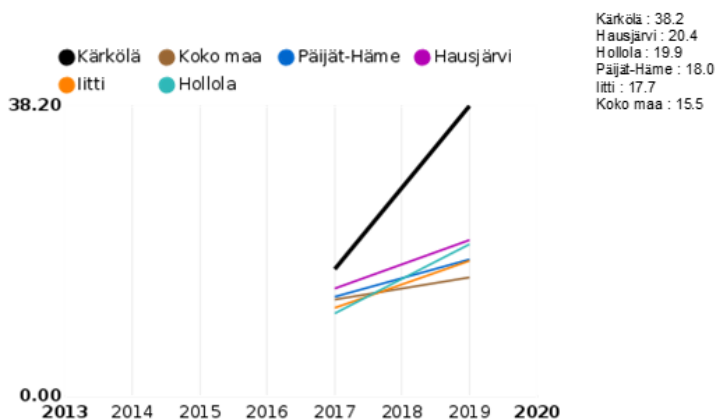
Kuva 17. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

- Vanhemman liiallinen alkoholin käyttö, % 4. ja 5. luokan oppilaista

Seuraavat välittömästi tai välillisesti kohderyhmän hyvinvoinnin tilaa kuvaavat indikaattorit:

- Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista

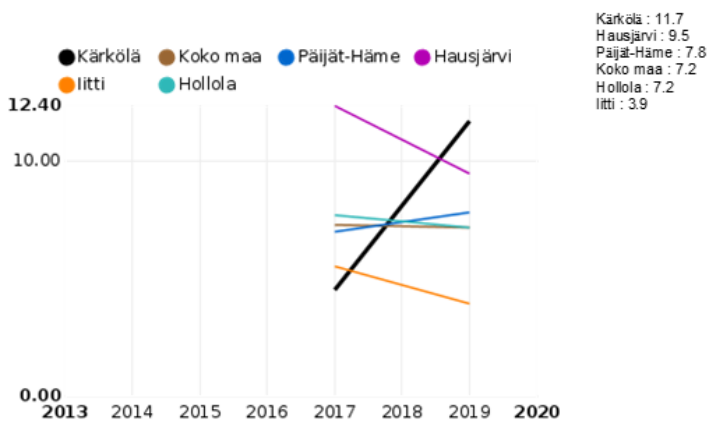
Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)



Kuva 18. Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista

- Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista

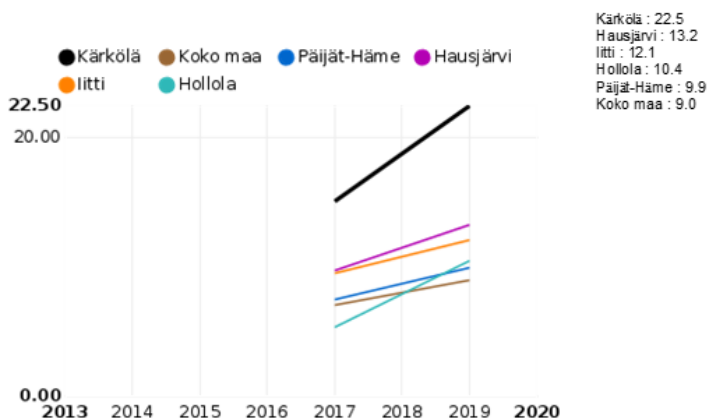
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)



Kuva 19. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista

- Kokee terveydentilansa keskitertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista

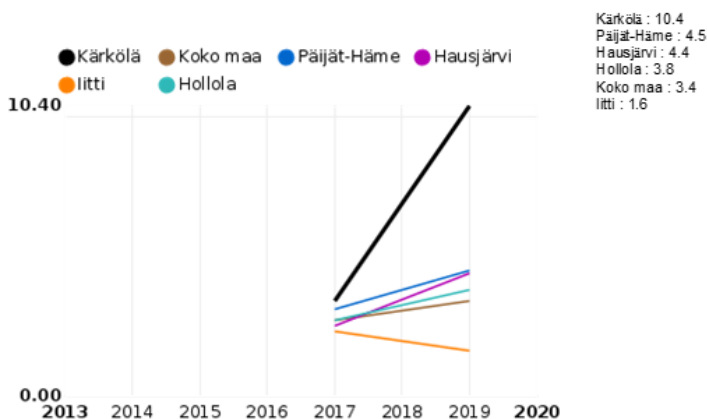
Kokee terveydentilansa keskitertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)



Kuva 20. Kokee terveydentilansa keskitertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista

- Viettää aikaa harrastuksen parissa vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- Ei syö aamupalaa joka arkiamu, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista

Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)



Kuva 21. Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista

- Ei yhtään hyvää kaveria, % 4. ja 5. luokan oppilaista
- Lapsiin ja varhaisnuoriin liittyvät lastensuojelupalvelutarpeita kuvaavat indikaattorit

joiden numeraaliset arvot ovat Päijät-Hämeen ja koko maan vertailulukuja epäedullisempia, osoittavat, että osa lapsista ja varhaisnuorista ei voi toivotulla tavalla. Lasten ja varhaisnuorten

myönteisen kasvun ja kehityksen turvaaminen vanhemmuutta tukien, altistavia riskitekijöitä ennaltaehkäisten ja poistaen sekä virikkeellistä toimintaympäristöä ylläpitäen on kaikkien lasten ja varhaisnuorten kanssa toimivien tahojen tehtävä ja velvollisuus.

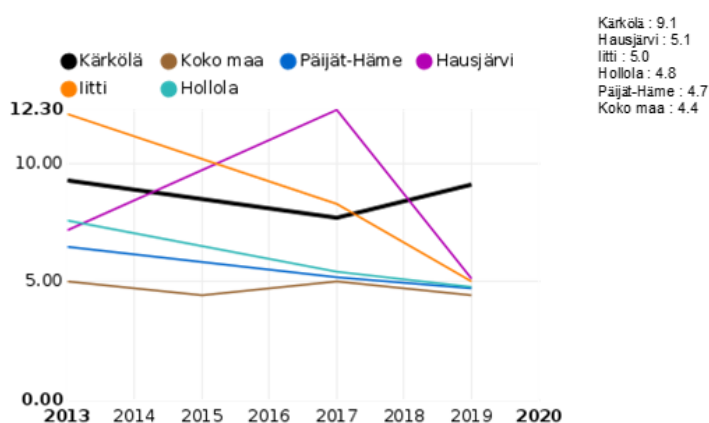
3.3 Nuoret ja nuoret aikuiset

Tilastokeskuksen mukaan Kärkölässä asui vuonna 2017 yhteensä 603 15-29 -vuotiasta nuorta. Kyseisen ikäluokan koko on pienentynyt vuosi vuodelta, sillä vuonna 2020 se oli 535. Lasten, nuorten ja nuorten aikuisten kanssa toimivien tahojen kokemuksiin pohjaten valtaosa kärköläläisistä lapsista, nuorista ja nuorista aikuisista voi ja elää hyvin. Kuitenkin osalla lapsista, nuorista ja nuorista aikuisista on syrjäytymiskehitykseen altistavia riskitekijöitä. Julkisessa keskustelussa syrjäytyneeksi määritellään tyypillisesti nuoret, jotka ovat jääneet perusasteen koulutuksen varaan ja työelämän tai muun aktiivisen toiminnan ulkopuolelle. THL:n ja Me-säätiön maakunnallisen seurantatutkimuksen tulosten perusteella Päijät-Hämeessä merkittävin syrjäytymisriski mittakaavaltaan on heikko suoriutuminen peruskoulussa. Päijät-Hämeen yhteisistä indikaattoreista on tunnistettavissa, että kärköläläisten koulutustaso on alhainen vertailtaessa sitä maakunnallisesti ja koko maan osalta. Nuorisotyöttömyys on maakunnallista keskitasoa. Suomen nuorisotyön tilastojen mukaan Kärkölässä oli vuosina 2017–2020 arviolta 30–70 (6,6–12,3%) koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevaa nuorta.

Seuraavat välittömästi tai välillisesti kohderyhmän hyvinvoinnin tilaa kuvaavat indikaattorit:

- Käyttää alkoholia viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Käyttää alkoholia viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista

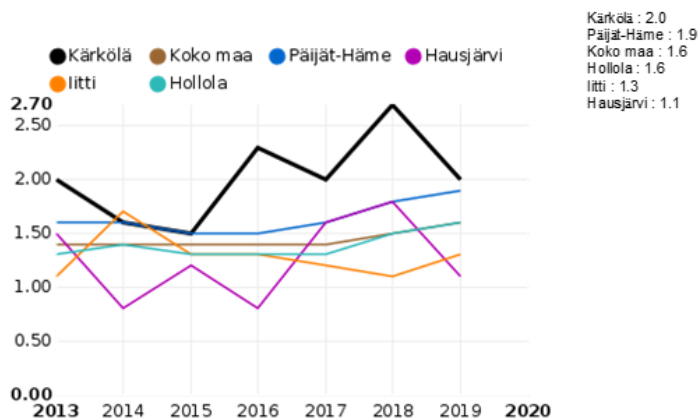


Kuva 22. Käyttää alkoholia viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista

- Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa
- Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0-17 -vuotiaat/ 1000 vastaavan ikäisistä
- Lastensuojelun avohuollon asiakkaat 0-20 -vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

- 0-17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

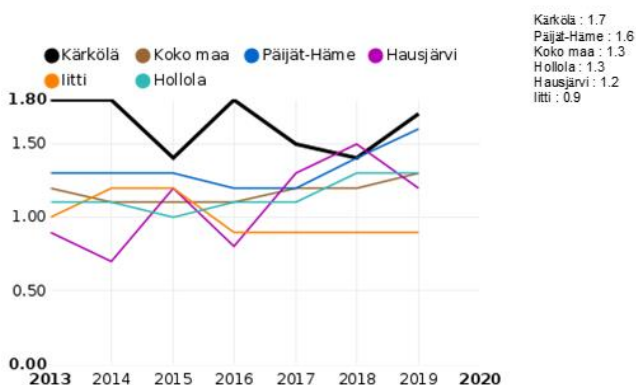
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)



Kuva 23. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

- Uudet lastensuojelun avohuollon asiakkaat, % vastaavasta väestöstä
- Huostaan tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0-17-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä

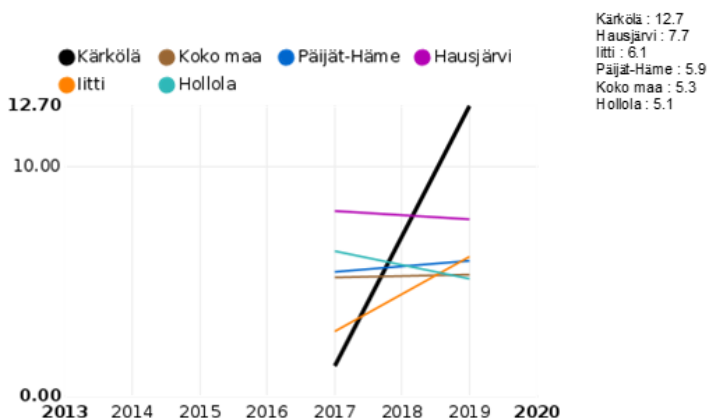
Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0 - 17-vuotiaat viimeisimmän sijoitustiedon mukaan, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)



Kuva 24. Huostaan tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0-17-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä

- Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 8. ja 9. -luokan oppilaista

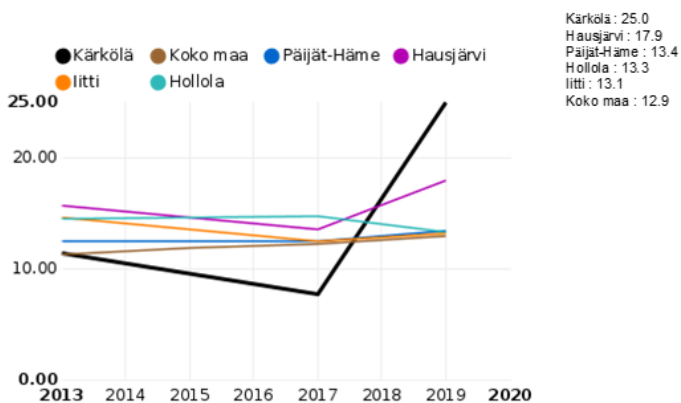
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista(2017-)



Kuva 25. Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 8. ja 9. -luokan oppilaista

- Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

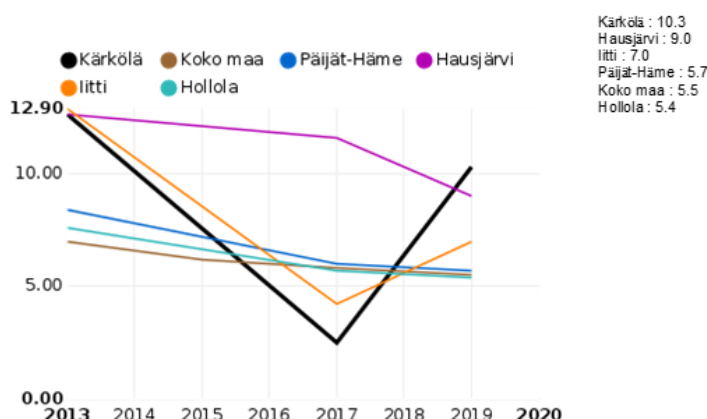
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista



Kuva 26. Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

- Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista



Kuva 27. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18-24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

joiden numeraaliset arvot ovat Päijät-Hämeen ja koko maan vertailulukuja korkeampia, osoittavat, että osa lapsista, nuorista ja nuorista aikuisista ei voi toivotulla tavalla. Usein yhdelle lapsiperheelle kasaantuu useita ongelmia, mikä asettaa haasteita palvelujen järjestämiselle tulevinakin vuosina. Erityisenä tavoitteena on tukea jokaista nuorta suorittamaan perusopetuksen oppimäärä omien edellytystensä mukaisesti ja siten varmistaa, että kaikilla perusopetuksen päättäneillä on toisen asteen opinnoissa tarvittavat tiedot, taidot ja osaaminen. Perusopetuspalvelujen lisäksi koulunuorisotyöllä on tavoitteen saavuttamisessa merkittävä rooli. Oppivelvollisuuden nostaminen 18 ikävuoteen vuonna 2021 velvoittaa nuoria toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ja siten se edistää koulutustason nousua.

Syrjäytymisvaaralla olevien nuorten osalta on myönteistä, että etsivä nuorisotyö on tavoittanut yksilö- ja ryhmätapaamisten merkeissä keskimäärin 60 kärköläläistä nuorta vuositasolla, mikä on noin 10 % ikäluokkaryhmästä. Etsivästä nuorisotyöstä nuoria on ohjattu edelleen erilaisiin toimenpiteisiin ja palveluihin, kuten mielenterveys- ja päihdepalveluihin, kuntouttavaan työtoimintaan, työkokeiluihin sekä koulutukseen ja työmarkkinoille. Huomionarvoista on se, että viime vuosina lähes 50 % etsivän nuorisotyön asiakkuuksista on alkanut nuoren tai läheisen suoralla yhteydenotolla etsivään nuorisotyöhön, mikä kertoo osaltaan työn tarpeellisuudesta ja että kynnys ottaa yhteyttä on nuorten keskuudessa madaltunut.

Haasteelliseksi on kuitenkin osoittautunut erityisesti sellaisten nuorten tavoittaminen, jotka ovat ns. järjestelmän ulkopuolella ja elävät perustoimeentulotuen varassa, eivätkä välttämättä ohjaudu heti TE-palveluiden asiakkuuteen tai sosiaalipalveluiden piiriin tai jos ohjautuvat, eivät ota heille tarjottuja palveluita vastaan tai eivät sitoudu niihin. Näin ollen nuori saattaa olla pitkään ”tavoittamattomissa”, mikä vahvistaa osaltaan syrjäytymiskehitystä. Koronapandemia on edelleen myötävaikuttanut tähän kielteiseen kehityssuuntaan.

Vuonna 2019 Kärkölen kunta haki ja sai aluehallintoviraston avustusta nuorten työpajan perustamiseen. Työpaja käynnistyi 2019 syksyllä, ja työpajan palveluiden piiriin on ohjautunut kaiken aikaa nuoria, joilla on ollut tarvetta kuntouttavalle työtoiminnalle. Työpajalla voi olla myös työkokeilussa ja niin kutsutulla pajan omalla sopimuksella. Nuorten työpaja on käytännössä koko toiminta-ajan ollut täynnä. Nuorten jaksot ovat oletettua pidempiä, johtuen nuorten moninaisista haasteista elämän eri osa-alueella.

Kärkölen nuorten työpaja tarjoaa nuoren yhteiskuntaan sijoittumista tukevaa ja voimavaroja vahvistavaa toimintaa yksilöllisesti ja tarvelähtöisesti. Tavoitteena on nuoren osallisuuden tukeminen ja yhteiskuntaan sijoittuminen, koulutusvalmiuksien parantaminen, edistää opintojen loppuun suorittamista ja tukea avoimille työmarkkinoille sijoittumista.

Laadulliset tulokset näkyvät parhaiten nuorten pajalla suoriutumisen ja sitoutumisen vahvistumisessa. Ensimmäisen hankevuoden aikana pajajakson aloittaneista nuorista noin 2/3 oli toisen hankevuoden alkaessa edelleen pajalla. Heistä 88% on lisännyt pajapäiviä toimintaviikkonsa. Myös sellaiset nuoret pystyivät sitoutumaan nuorten työpajan toimintaan, joilla on ollut aiemmin vaikeuksia sitoutua muille pajoille.

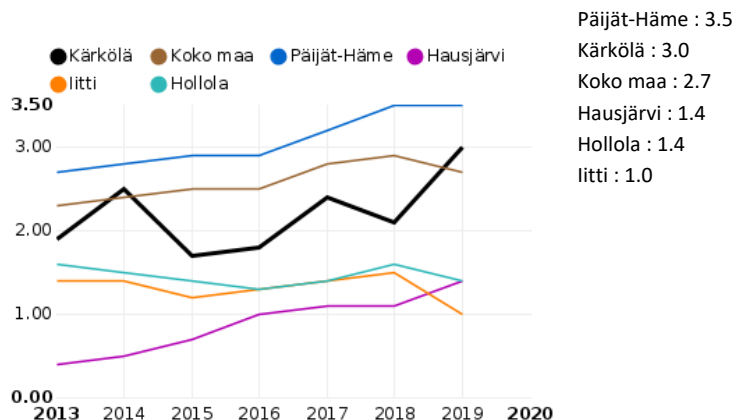
Oman pajajakson suunnitelmallisuus on vahvistunut kaikilla starttijakson suorittaneilla nuorilla. Nuoret ovat tuoneet omia sisältöjä pajatehtäviinsä, esim. omaan kotiin ja/tai omaan käyttöön tulevien työprojektien osalta. Ammatinvalinnallisia päätöksiä tai opiskelusuunnan valintoja on päästy tekemään harkiten ja vaihtoehtoihin perehtyen. Nuoret ovat hahmottaneet selkeämmin, mitkä kaikki asiat estävät/auttavat heitä tekemään rakentavia valintoja.

Vuoden 2020 keväällä kuntouttava työtoiminta oli suljettuna valtioneuvoston päätöksellä, mutta kaikkiin nuoriin pidettiin yhteyttä koko sulun ajan, ja korvaavaa toimintaa järjestettiin nopeasti.

3.4 Työikäiset

Kärkölässä on työikäistä väestöä n. 2000 henkilöä. Työikäisten hyvinvointia mitataan usein taloudellisilla ja terveydellisillä mittareilla. Oheisten indikaattoreiden mukaan 25-64-vuotiaista kärköläläisistä 3% on saanut toimeentulotukea pitkäaikaisesti, joka on hieman yli koko maan keskiarvon sekä selkeästi enemmän kuin vertailukunnissa. Yleisesti ajatellaan, että pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavat ovat syrjäytymisvaarassa ja tarvitsevat usein elämäänsä muutakin tukea.

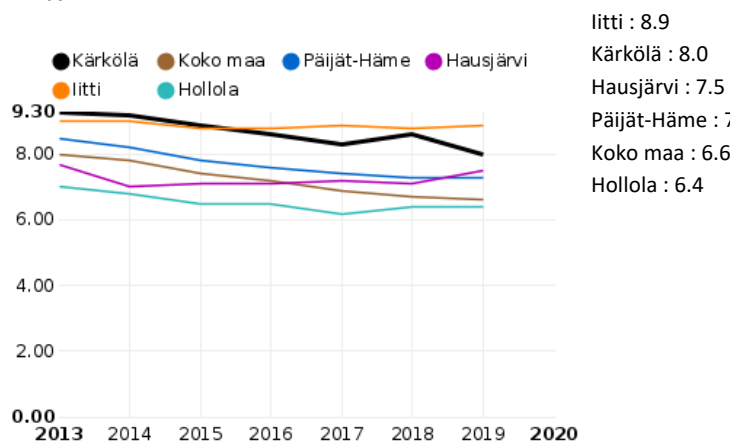
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä



Kuva 28. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

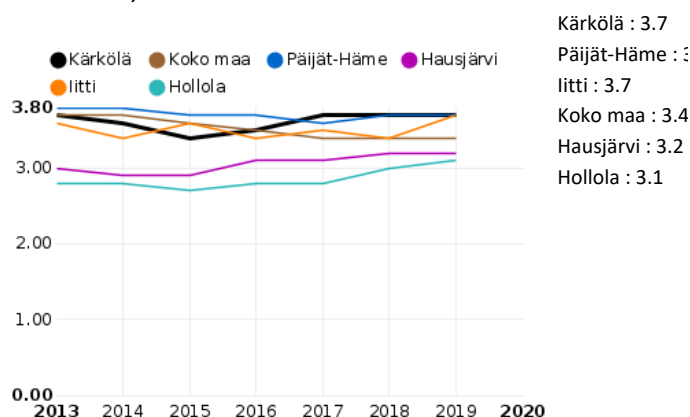
Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus työikäisistä on vertailukuntia, Päijät-Hämettä ja koko maata keskimääräisesti korkeammalla tasolla. Keskimäärin 8% työikäisestä väestöstä on jäänyt työkyvyttömyyseläkkeelle ennen varsinaista eläkeikää. 3,7 % työkyvyttömyyseläkkeistä johtuu mielenterveyden- ja käyttäytymisen häiriöistä ja 0,4% verenkiertoelinten sairauksista.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä



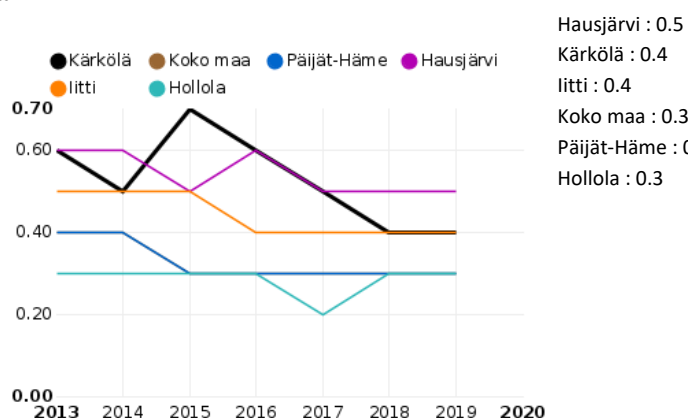
Kuva 29. Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä



Kuva 30. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Verenkiertoelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

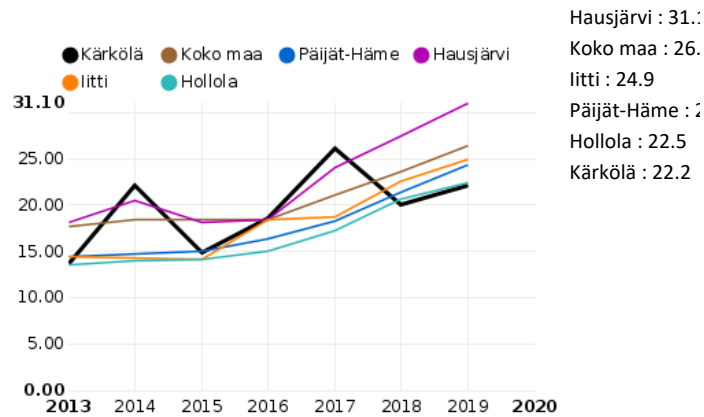


Kuva 31. Verenkiertoelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16-64-vuotiaista

Valtaosalle työikäisistä suomalaisista kertyy vähintään yksi sairauspoissaolopäivä vuodessa. Osalla sairauden tai vamman aiheuttama työkyvyttömyys kuitenkin pitkittyy ja johtaa pidempään sairauspoissaoloon, eli sairauspäivärahakaudelle, tai jopa työkyvyttömyyseläkkeelle. Sairauden yleisyys ei vielä suoraan ennusta sitä, millä todennäköisyydellä sen aiheuttama työkyvyttömyys pitkittyy ja johtaa työkyvyttömyyseläkkeelle. Miehillä työkyvyttömyyseläkettä ennustaa erityisesti mielenterveyden ja käyttäytymishäiriöperusteinen sairauspäiväraha ja naisilla yhtä vahvasti myös tuki- ja liikuntaelinsairausperusteinen sairauspäiväraha. Tutkimuksen mukaan mielenterveysperusteinen sairauspäiväraha ennustaa työkyvyttömyyseläkettä kaikkein voimakkaimmin. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrä Kärkölässä on koko maata ja vertailukuntia alhaisemmalla tasolla, kun taas tuki- ja liikuntaelinperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrä hieman korkeampi.

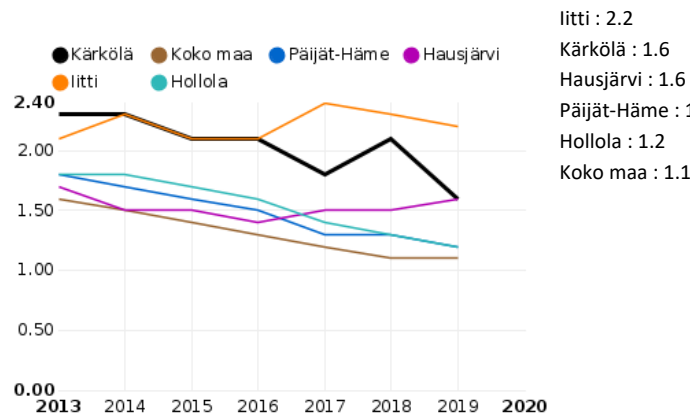
Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä on Kärkölässä 59,8 vuotta, joka ei poikkea erityisesti vertailualueista.

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä



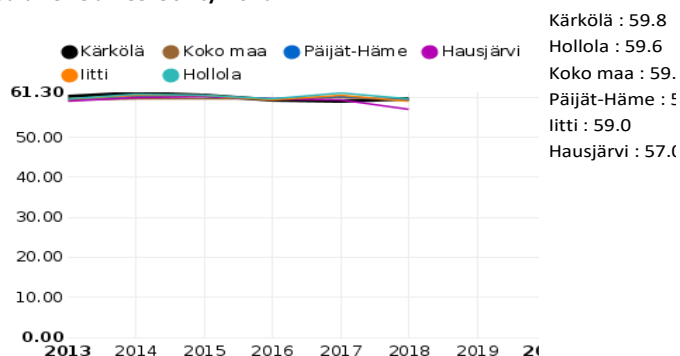
Kuva 32. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25-64-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä

Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista



Kuva 33. Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 25-64-vuotiasta

Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä

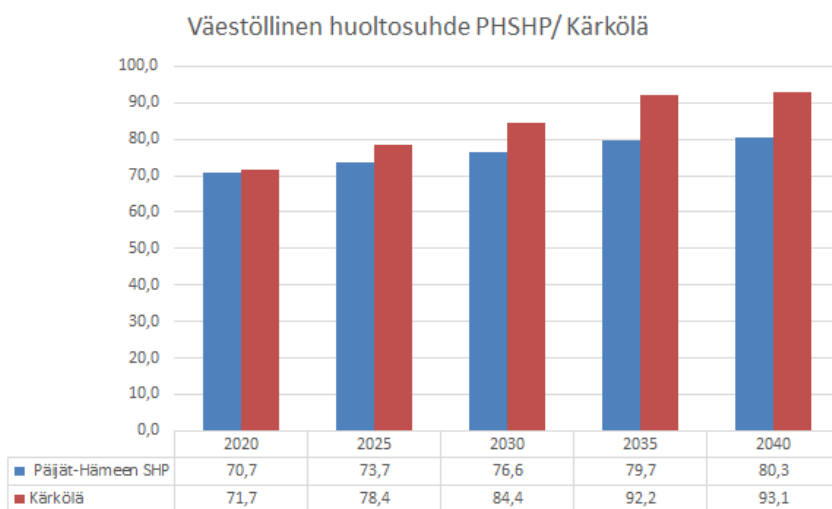


Kuva 34. Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä

Kärkölään kunta on osallistunut yhdessä Lahden, Orimattilan, Asikkalan ja Hollolan kanssa työllisyshoidon kuntakokeiluun, jossa osa TE-palveluiden tehtävistä ja asiakkaista on siirtynyt kunnille. Työllisyshoidon tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Kokeilujen tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Kokeiluissa kehitetään työnhakijoille tarjottavia työllistymistä tukevia palveluja ja palvelumalleja, joiden avulla voidaan nykyistä paremmin tunnistaa ja ratkaista asiakkaiden yksilölliset palvelutarpeet, työllistymisen esteet sekä osaamisen kehittämistarpeet.

3.5 Ikäihmiset

Väestöllinen huoltosuhte kasvaa Kärkölässä ennusteiden mukaan hieman Päijät-Hämeen keskiarvoa enemmän. Sen voidaan ajatella tarkoittavan sitä, että myös erilaisten palveluiden tarve tulee kasvamaan, ja kunnan on erityisen tärkeää tukea ikääntyvien ennaltaehkäisevää työtä.



Kuva 35. väestöllinen huoltosuhte

Kärkölen kunnan asukkaista ikääntyneitä eli 65 vuotta täyttäneitä on n. neljäsosa kunnan väkiluvusta. Kärkölen kunnan tavoitteena on kunnan strategiassa sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmassa kuntalaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, kotona asuvien ikäihmisten turvallisuuteen vaikuttaminen sekä ennaltaehkäisevän sosiaalityön kehittäminen. Ikääntyvien hyvinvointisuunnitelma on hyväksytty Kärkölen kunnanvaltuustossa 12/2019 ja se pohjautuu seudulliseen suunnitelmaan.

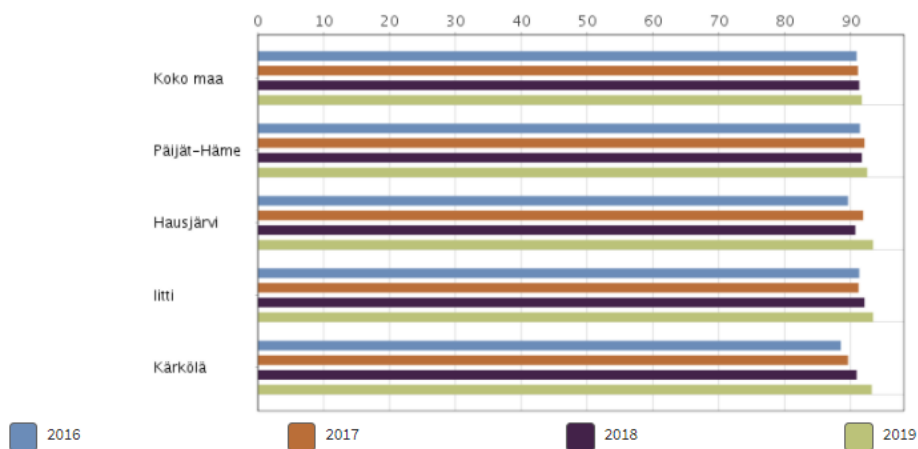
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75-vuotta täyttäneiden asiakkaiden määrä on laskenut tavoitteiden mukaisesti vuoden 2017 8,4%:sta vuoden 2019 6,6%:n. Vuoden 2020 luvut eivät olleet vielä käytettävissä. Valtakunnallinen tavoitetilä on, että ikääntyneet asuisivat mahdollisimmat pitkään kotona kevyempien palveluiden turvin.

Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä info ind. 3261



Kuva 36. Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75-vuotta täyttäneet asukkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

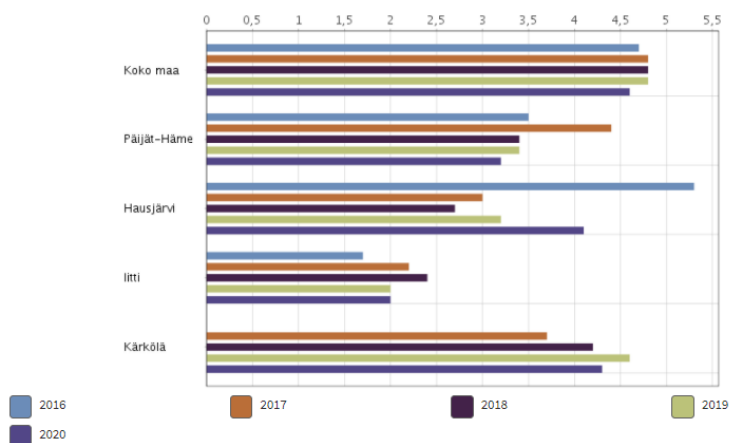
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä info ind. 1570



Kuva 37. Kotona asuvat 75-vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

Kotona asuvien määrä on odotusten mukaisesti kasvanut hiljalleen ollen vuonna 2019 93,2% joka on koko maan ja Päijät-Hämeen keskiarvoa hieman parempi.

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä info ind. 3262



Kuva 38. Omaishoidon tuen 75-vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Omaishoidontukea on Päijät-Hämeessä kehitetty ja sen hyödyntämisessä on ollut hienoista kasvua. Tavoitteena on, että omaishoitoa palveluna käytettäisiin enemmän.

Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä info ind. 5513



Kuva 39. Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet 75-vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Säännöllisen kotihoidon tarve vaihtelee, ja on ollut suurimmillaan vuonna 2017. Oletusarvo on, että itsenäinen asuminen ilman ulkopuolista apua, on lisääntynyt.

Valtuustokauden aikana ikääntyneille suunnattua tukea on kehitetty. Kuntaan palkattiin 2018 syksyllä osa-aikainen senioriohjaaja, jonka tarve osoittautui todelliseksi ja vuoden 2020 alusta työsuhte muutettiin kokoaikaiseksi. Senioriohjaajan tehtävänä on ikääntyneiden hyvinvoinnin ja toimintakyvyn vahvistaminen ja mahdollistaa kokemus hyvästä ja turvallisesta arjesta. Ikääntyneille on luotu

matalankynnyksen osallisuutta ja hyvinvointia edistävää toimintaa heidän toiveidensa pohjalta. Ohjaukseen ja neuvontatyöhön on panostettu. Ennaltaehkäisevät kotikäynnit vahvistavat fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä, vahvistavat osallisuutta ja antavat ikääntyneelle aidosti mahdollisuuden tulla kuulluksi omaan elämäänsä vaikuttavista asioista. Joskus kotikäynneillä tehdään myös konkreettisia toimia, joiden takia asuminen omassa kodissa voi jatkua turvallisesti ja esteettä.

Koronapandemian aikana ikääntyneitä tavoiteltiin aktiivisesti ja heille pyrittiin antamaan kaikki mahdollinen tieto ja tuki, jota he tilanteessa kokivat tarvitsevansa. Tilanteiden kartoittamiseksi kunnan ja kappeliseurakunnan kanssa yhteistyössä soitettiin kaikille yli 70-vuotiaille sekä postitettiin palvelutiedote, joka sisälsi toimintaohjeita sekä tärkeitä yhteystietoja.

Molemmat koettiin merkityksellisiksi. Soitot toimivat samalla etsivänä vanhustyönä, toivat tukea poikkeukselliseen tilanteeseen, ohjeistivat ja auttoivat palveluiden piiriin sekä toivat tietoa asiointiavun tarpeesta. Asiointiapu kauppakassipalveluna toimi n. viisi kuukautta koronapandemian aikana kunnan ja vapaaehtoistyön panoksen avulla. Asiointiapu tässä muodossa jatkuu esim. kertaluontoisena apuna terveydellisten syiden takia. Ikääntyneitä huomioitiin myös korttikampanjoin, mielenhyvinvointi-/aivojumppa materiaalein, sekä kotivoimisteluohejin ja ulkoiluvinkein.

Kärkikylän kirjaston kehittäminen - elinikäinen oppiminen hankkeella mahdollistettiin osallisuus ja osallistettiin ikäihmisiä yhteisölliseen toimimiseen. Tarkoituksena on juurruttaa ikäihmisille oppimisen tärkeyttä koko elämän ajan, sekä huomioida näin kulttuurin ja mielenhyvinvoinnin tärkeyttä. Hankkeen kautta panostettiin ikääntyneiden yksilölliseen huomiointiin ”kirjastomaailmassa” tuomalla säännölliset teemalliset kirjastohetket senioriohjaajan vetämänä sekä rakentamalla seniorisoppi kirjastoon. Seniorit ovat löytäneet siitä rauhallisen lukupaikan, jossa esim. lukemista tukevat apuvälineet suurennuslasit, selkokielliset ja isotekstiset kirjat ovat käden ulottuvilla.

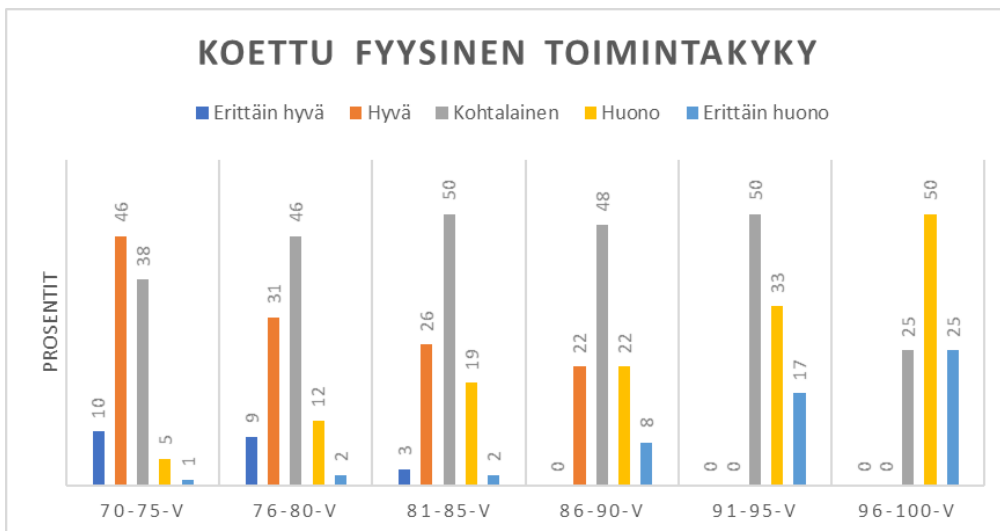
Seniorisopista palaute on ollut positiivista. Esimerkiksi omaishoitaja on kertonut kuinka voi omaisensa jättää seniorisoppeen lukemaan ja kuuntelemaan äänikirjoja viikoittain siksi aikaa, kun hän käy omassa harrastehetkessään. Teemalliset hetket kirjastossa ovat tuoneet uutta oppia ja tukeneet ikääntyneitä elinikäiseen oppimiseen, ovat toimineet voimaannuttavina ryhmätapaamisena, ja vahvistaneet sosiaalista kanssakäymistä. Lisäksi hetket ovat myös lisänneet ikääntyneen arkeen sisältöä ja tuoneet mielenhyvinvointia.

Kyselyitä ikääntyneille on tämän valtuustokauden aikana tehty kunnassamme kaksi kappaletta (2018 ja 2020). Toinen senioriohjaajan työn alkaessa, jossa kartoitettiin seniorityöhön liittyviä toiveita, ja toinen laajempi kysely kunnan toimeksiantona opinnäytetyönä, jolla kartoitettiin kaikkien Kärkölän kunnassa asuvien yli 70-vuotiaiden toimintakykyä, asumisen ympäristöä ja lähipalveluiden saatavuutta. Ikääntyneet vastasivat molempiin kyselyihin hyvillä prosenteilla. He kokivat kyselyt osallistavana kunnan toimintaan ja kehitykseen, ja että heidän hyvinvoinnillansa on merkitystä, joka tulee kyselyiden tulosten kautta näkyväksi kuntapäätäjille.

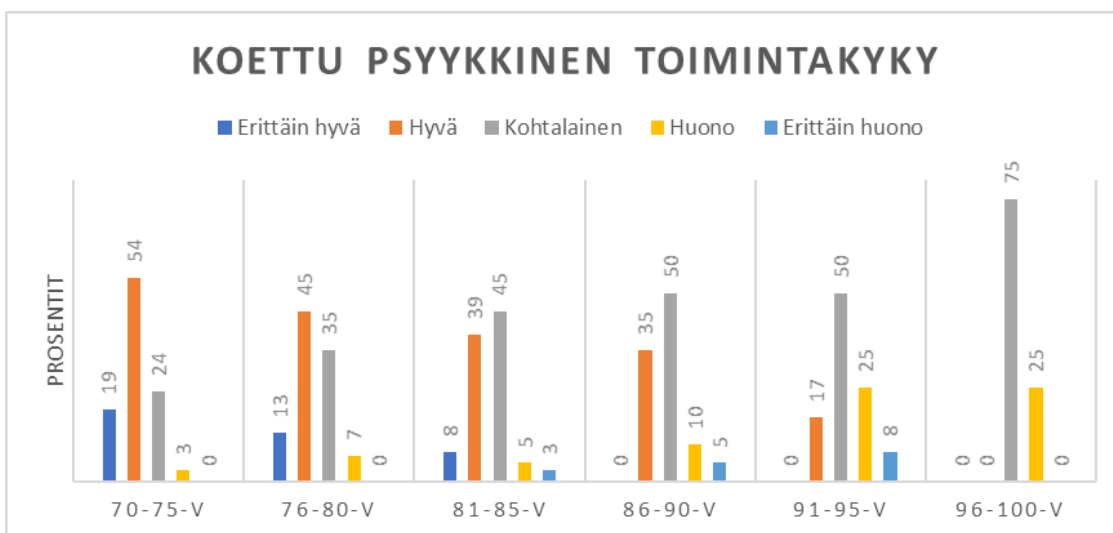
Mm. digiasiointipisteen tarpeellisuus nousi kyselyssä (2020) vahvasti esiin. Digiasiointipistettä on kehitetty kuntaan. Koronapandemia viivästytti asiointipisteen avaamista ja vaikutti palvelun

käynnistymiseen, mutta tuleva palvelupiste tulee osaltaan helpottamaan ikääntyneiden sähköistä asiointia. Vastauksissa korostui ikääntyneiden elämänmyönteisyys ja halu oman elämän hallintaan, sekä kokemus vaikuttamisen mahdollisuudesta kunnan kehittämiskohteisiin ja senioriohjauksen toiminnallisiin tarpeisiin.

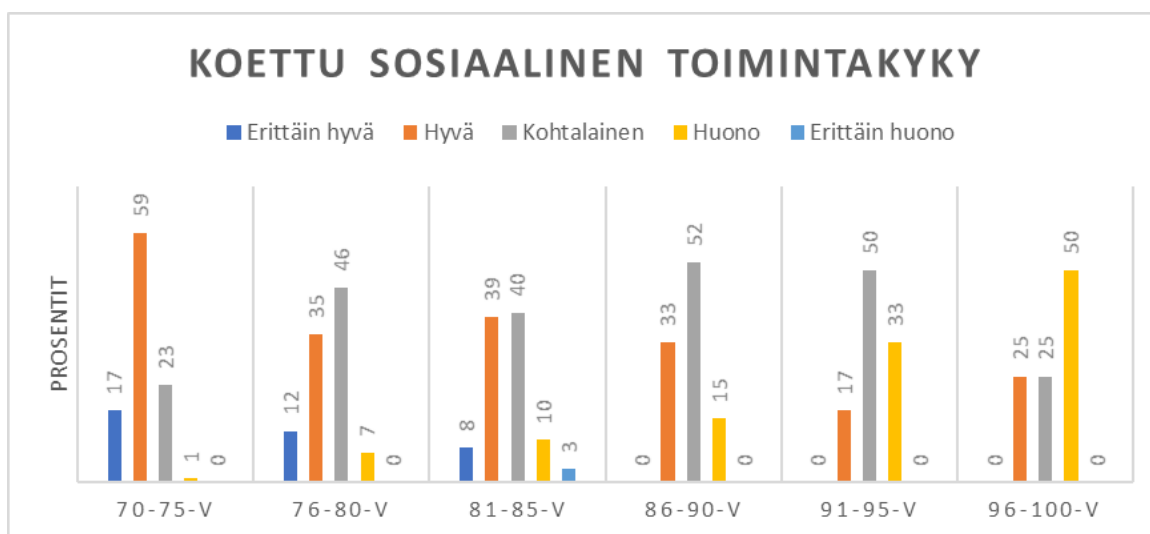
Vuonna 2020 yli 70-vuotiaat vastasivat kyselyssä seuraavasti tämänhetkisestä kokemastaan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta toimintakyvystään seuraavasti



Kuva 40. Vastausprosentit kysymykseen millaiseksi koetaan fyysinen toimintakyky (N = 497)



Kuva 41. Vastausprosentit kysymykseen millaiseksi koetaan psyykinen toimintakyky (N = 497)



Kuva 42. Vastausprosentit kysymykseen millainen on sosiaalinen toimintakyky (N=497)

Tuloksista näkyy, että mitä ikääntyneemmästä on kyse, toimintakyvyn ylläpitämisessä ja ennaltaehkäisemisessä tarvitaan enemmän erilaista tukea, mutta tuen tarvitsijoita on kaikissa ikäluokissa. Hyvinvointikertomukseen kootut asiat antavat hyvän poikkileikkaus kuvan 2017-2020 tehdyistä toimista ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

(Lähde: Jokinen, M & Kelahaara, S. 2020. Ikääntyneet maalaiskunnassa – Kysely yli 70-vuotiaille Kärkölen kuntalaisille toimintakyvystä, asumisen ympäristöstä ja lähipalveluista 2020. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/347526>).

3.6 Kaikki ikäryhmät

3.6.1 Ravitsemusterveys

Kunnan ruokapalveluissa valmistetaan aterioita päiväkotilapsille, koululaisille, opiskelijoille sekä kunnan henkilöstölle. Lisäksi aloitettiin ylijäämäruoan tarjoilu kunnan eläkeläisille vuoden 2019 alussa. Huhtikuuhun 2020 asti valmistettiin myös vanhusten kotiin kuljetettavat ateriat.

Ruokaa valmistettiin kahdessa keittiössä; Vuokkoharjun keittiö sekä Opintien keittiö. Vuokkoharjun keittiön toiminta lakkautettiin syksyllä 2020 ja koko kunnan ruokapalvelujen tuotanto siirrettiin Opintien keittiölle. Samaan aikaan päiväkodille avattiin palvelukeittiö, missä valmistetaan aamupalat, tarjoillaan päiväkotiaateriat ja suoritetaan astiahuolto.

Vuoden 2020 syksystä lähtien Opintien keittiössä on valmistettu koko kunnan ateriat eli 570 lounasta, 105 aamupalaa ja 135 välipalaa. Koronapandemian vuoksi koulun ulkopuolinen henkilökunta sekä eläkeläiset eivät ole voineet käydä lounaalla viimeisen vuoden aikana.

Koronapandemian aikana ruokapalvelut ovat osoittaneet monenlaista heittäytymistä ja osaamista ruoan valmistamisen, jakamisen ja kuljettamisen suhteen. Erilaisia toimintatapoja on vuoden aikana toteutettu. Ruokia on jaettu yksittäin pakattuna koulun piha-alueella ja kuljetettu pysäkeille

koulukuljetuksen kanssa yhteistyössä. Samaan aikaan on valmistettu eri ruoat päiväkotilapsille sekä alakoululaisille yms.

Toiminta-ajatuksena on tarjota laadukkaita, terveellisiä ja maukkaita ateriapalveluja asiakkaille noudattaen valtakunnallisia ravitsemussuosituksia (kouluruokasuositukset sekä varhaiskasvatuksen ruokasuositukset).

Käytettävistä elintarvikkeista on noin 70 % kotimaisia tuotteita ja käytössä on myös lähellä tuotettuja elintarvikkeita mahdollisuuksien mukaan. Kasvisten käyttöä on lisätty ja meillä on tarjolla joka päivä kasvisvaihtoehto lämpimälle ruoalle. Ruokapalveluissamme noudatetaan myös valtakunnallista suositusta luomutuotteiden käytöstä julkisissa ruokapalveluissa, ruokajuomana käytämme luomumaitoa ja -piimää.

Koulu- ja päiväkotiruokailu on osa oppimista ja yhteistyö opetus- ja varhaiskasvatus henkilöstön kanssa onkin poikunut mm. oppilaiden tutustumisen koulu- ja päiväkotiruokailun tuotantoon erilaisilla työelämän tutustumisjaksoilla. Päiväkodin välipaloista kuten rahkoista ja kiisseleistä on vähennetty lisättyä sokeria ja lisätty puolestaan hedelmien ja vihannesten tarjoilua sellaisenaan. Asiakastytyväisyyttä myös mitataan säännöllisesti.

Kouluterveyskyselyn mukaan lähes puolet (44,2%) 4- ja 5-luokan oppilaista ei syö aamupalaa, jonka vuoksi ruokakasvatuksella ja monipuolisella kouluruokailulla on entistäkin suurempi merkitys.

Oppilaiden toiveruokapäiviä toteutetaan pari kertaa vuodessa. Myös juhla- ja teemapäivät ovat osa oppimista ja ruokapalvelut täydentävät näitä päiviä mm. juhla-aterioilla. Vanhemmille tarjotaan mahdollisuus tutustua kouluruokailuun. Heille tarjotaan koululounas ja he voivat halutessaan ruokailla oman lapsensa kanssa.

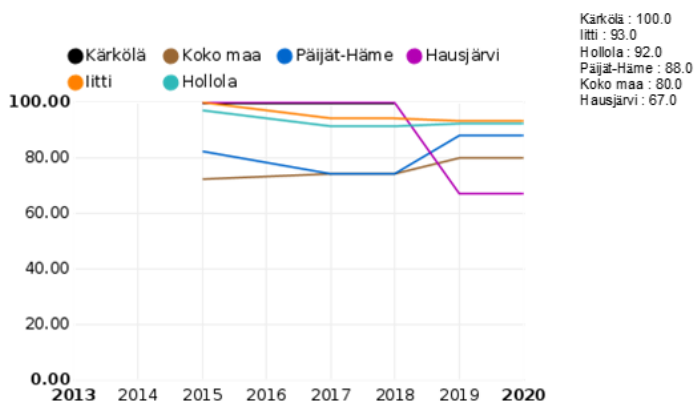
Koululaisten välipalan tarjoilu pientä maksua vastaan aloitettiin oppilaiden toiveesta alkuvuodesta 2020. Välipalan myynti oli hyvin suosittua, mutta se jouduttiin lopettamaan koronapandemian vuoksi. Suomen malli – harrastustoiminnan osallistujille on tarjottu maksutta pientä välipalaa koululaisen energiatason ylläpitämiseksi koko harrastuksen ajaksi.

Kärkölen ruokapalvelut ovat mukana - Maistuva koulu Päijät-Häme - verkostossa ja sen myötä toteutamme erilaisia teematapahtumia ja tietoisuuksia kouluruokailun tärkeydestä ja miten laadukas kouluruoka edistää kouluyhteisön hyvinvointia. Myös Kärkölen hyvinvointimessuilla ruokapalvelut ovat olleet alusta asti mukana tuoden tietoa mm. kouluruokailun ravitsemuksellisista puolista.

Päijät-Hämeen ravitsemusviikkojen teemaksi on muotoutunut aamupuuro ja sen tarjoaminen maksutta kunnan henkilöstölle, koululaisille ja heidän vanhemmilleen kerran vuodessa on muotoutunut jo perinteeksi. Kouluruokadiplomi on koululle myönnettävä tunnustus ravitsemuksellisesti, kasvatuksellisesti ja ekologisesti kestävä kehityksen kouluruokailun edistämisestä. Kärkölen ruokapalveluille tämä diplomi on myönnetty jo kahdesti.

Vertailukunnista Kärkölän kunta on ainoa, jossa noudatetaan 100 prosenttisesti valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokasuositusta.

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestäm isessä



Kuva 42. Koulussa noudatetaan valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokasuositusta

3.6.2 Liikunta ja kulttuuri

Kulttuuripalvelut ovat suuressa merkityksessä kuntalaisten arjessa sekä hyvinvoinnin edistämässä, sillä kulttuuri ja taide kuuluvat tavalla tai toisella jokaisen kuntalaisen arkeen. Kulttuuripalvelut parantavat ihmisten elämänlaatua, rakentavat yhteisöllisyyttä ja edistävät sosiaalista ilmapiiriä. Hyvinvointikyselyn mukaan kirjastopalvelut ovat liikuntapalveluiden ohella kunnan käytetyimpiä palveluita. Myös paikallinen elokuvateatteri sai monta mainintaa ja kiitosta kyselyssä.

Vuonna 2020 Lahden museot kartoittivat Päijät-Hämeen alueen taidekokoelmia, ja siten myös Kärkölän kunnan taidekokoelma saatiin inventoitua.

Kirjaston kävijämäärät vaihtelivat vuosina 2017-2019 15 521-19 199 henkilön välillä ja lainausmäärät 42 516-57 857 välillä. Korona-epidemian aiheuttamien asiakasrajoitusten ja sulkuakojen seurauksena vuoden 2020 kävijämäärä oli 11 877 ja lainamäärä 35 881.

Huovilan puistolla oli tarkasteluvälillä edelleen merkittävä asema kunnan kulttuuritoimessa ja matkailukohteena. Puistossa järjestettiin opastettujen puistokierrosten lisäksi runsaasti tapahtumia, joista merkittävimpinä kesäteatteriesitykset, Kärkölä-päivä sekä Valon ja musiikin ilta. Jälkimmäisen osalta osallistujamäärät olivat enimmillään noin 2000 kävijää. Korona-epidemian vaikutuksesta kesällä 2020 pystyttiin järjestämään edellä mainituista vain Kärkölä-päivä.

Kärkölän kunta on vuodesta 2018 tarjonnut systemaattisesti liikuntapalveluja perustamalla toimen liikuntatoimelle ja palkkaamalla vastaavan liikunnanohjaajan. Tätä ennen liikuntatoimi pyöri ostopalvelun voimin. Vuonna 2019 palkattiin lisäksi toinen osa-aikainen liikunnanohjaaja ja liikuntatarjotin on laajentunut sekä toimintoja on pystytty kehittämään. Kunnan liikuntatoimi tekee yhteistyötä kunnassa toimivien päiväkodin, koulun, liikuntaseurojen, PHLU:n, nuorisotoimen,

senioriohjaajan, seurakunnan, terveysaseman ja Attendo Nerolan kanssa. Yhteistyöllä on pyritty tarjoamaan erilaisia hyvinvointi- ja liikuntapalveluja edistämään kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä läpi koko elämänsä. Myös henkilöstön hyvinvointiin on panostettu järjestämällä mm. viikoittaista ja säännöllistä taukojumppaa, sekä liikuntatestejä kausittain.

Liikuntatoimi on tarjonnut säännöllisiä liikuntaryhmiä kausiluontoisesti. Syys- ja kevätkausiina on pyörinyt kattava määrä erilaisia matalan kynnyksen liikuntaryhmiä kuten vesiliikuntaa, kuntojumppaa ja senioreiden tuolijumppaa. Kesällä on toteutettu erilaisia kurssimuotoisia toimintoja sekä esimerkiksi suosittuja puistojumppia. Yhdeksi suosituimmista liikuntamuodoista on noussut vesiliikunta, sillä kävijämäärät ryhmissä ovat tilastollisesti selvästi korkeimmat. Lisäksi perheliikunta on kasvattanut suosiotaan.

Säännöllisten toimintojen lisäksi on järjestetty vuosittain erilaisia liikuntatempauksia ja haasteita aktivoimaan kuntalaisia. Kesäkaudella järjestetty postilaatikkopyöräily on ollut erityisesti kuntalaisten suosiossa.

Yhteistyö terveysaseman kanssa on kehittynyt vuodesta 2018 lähtien, jolloin kuntalaisille alettiin tarjota yksilöllistä liikuntaneuvontaa terveysaseman tiloissa. Palvelun piiriin on saatu kuntalaisia, jotka liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän. Kuitenkin koronavuosi 2020 vaikutti selvästi asiakasmääriin.

Uimahallin kävijämäärät vaihtelivat vuosina 2017-2019 24 000-25 500 asiakkaan välillä. Korona-epidemian aiheuttamien asiakasrajoitusten ja sulkuajkojen seurauksena vuoden 2020 asiakasmäärä oli 16 215.

3.6.3 Elinympäristö

Kärkölä on mukana Lahden seudun Mal-sopimusneuvotteluissa muiden Päijät-Hämeen kuntien kanssa. Mal-sopimuksilla tuetaan kaupunkiseudun kuntien sekä kuntien ja valtion välistä yhteistyötä yhdyskuntarakenteen ohjauksessa sekä maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on parantaa kaupunkiseutujen toimivuutta ja kilpailukykyä sekä kuntien tasapuolista kehittämistä. Lisäksi tavoitteena on edistää vähähiilistä ja kestävästä yhdyskuntarakennetta. Tavoitteena on mm. yhteinen näkemys kestävästä alue- ja yhdyskuntarakenteesta, riittävä kohtuuhintainen asuntotuotanto, erilaisten ikä- ja väestöryhmien asumistarpeisiin vastaaminen sekä kestävä liikuminen kuten kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen edistäminen. Kärkölässä laaditaan parhaillaan myös jalankulun- ja pyöräilyedistämishjelmaa, jonka tavoitteena on parantaa jalankulun ja pyöräilyn olosuhteita, lisätä tietoa aktiivisen liikunnan hyödyistä ja kehittää pyörämatkailun mahdollisuuksia.

Elinkaarensa lopussa olevan jätevedenpuhdistamon osalta eri vaihtoehtojen vertailu ja suunnittelu on käynnissä. Päätös jätevesien käsittelyn tulevaisuudesta tehdään vuoden 2021 aikana. Samassa yhteydessä selvitetään myös hulevesien johtamista ja pyritään paikallistamaan kohteet, joissa vuotovesiä kulkeutuu jätevesiviemäriin.

Kärkölässä on tehty vuodesta 2019 alkaen kiinteistökartoitusta. Hankkeen tarkoitus on saada rakennuskanta pinta-alatietoineen ajan tasalle ja löytää mahdolliset luvattomat rakennukset. Tämän myötä saadaan kiinteistöjen välille tasapuoliset käytänteet lupa-asioiden suhteen ja kiinteistöjen verotustiedot vastaamaan nykytilannetta. Pinta-alatietojen lisäksi rakennusten tietoihin on korjattu huomattava määrä muita virheellisiä ominaisuustietoja sekä osoitetietoja.

Kunnassa on tehty laajamittaisia toimenpiteitä terveellisen- ja turvallisen oppimisympäristön aikaansaamiseksi. 0-4-luokkalaisille valmistui uusi koulu vuonna 2019, liikuntahalli valmistuu kesällä 2021, ja 5-9-luokkalaisten koulu kesällä 2022. Liikuntahalli mahdollistaa monien eri lajien harrastamisen niin perusopetus kuin yhdistystoimijoillekin. Liikuntahalli on suunniteltu esteettömäksi.

Vuonna 2020 on Kärkölässä tutkittu yhteistyössä Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa yksi riskikohde ja kohteessa on tehty PIMA-selvitys. Kohdetta ei ollut tarvetta kunnostaa, mutta alueelta suotautuville vesille on jatkotarkkailu.

Kärkölän kunta on liittynyt Hinku -verkostoon valtuuston päätöksellä 11.11.2019. Liittyminen oli Kärkölän kunnan vastaus Päijät-Hämeen maakuntaliiton tavoitteeseen päästä Hinku-maakunnaksi. Hinku-maakunnat sitoutuvat yhdessä alueen Hinku-kuntien kanssa vähentämään maakunnan kasvihuonekaasupäästöjä 80 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta.

Kärkölän kunnan ympäristöstrategian luonnos laadittiin 2020 ja se on tarkoitus saattaa kunnanvaltuuston päätettäväksi vuoden 2021 aikana. Strategia on jaoteltu neljään näkökohtaan: ilmasto, kestävä kehitys, elonkirjo ja puhtaat vedet. Strategian osana on tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia, joihin kunnan koko toimintaa voidaan painottaa tulevina vuosina.

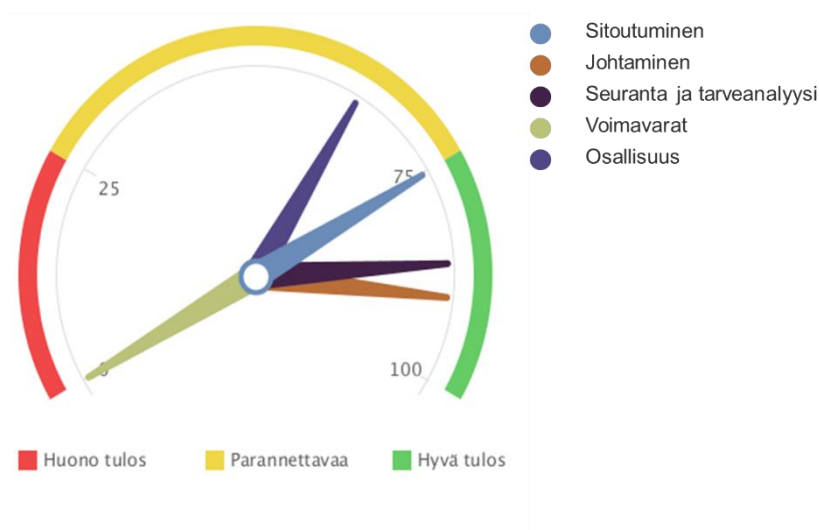
3.7 TEA-viisarin osoittama hyvinvointitieto

Kunnan tekemää hyte-työtä arvioidaan Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen TEA-viisarin (Terveydenedistämiseksi) avulla. TEA-viisari osoittaa kunnan terveydenedistämistyön suuntaa kuntajohtoon, perusopetukseen, lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, liikuntaan, perusterveydenhuoltoon sekä kulttuuriin liittyvien indikaattoreiden avulla.

TEA-viisareiden osoittama tieto ei kuitenkaan kerro koko totuutta tehdystä työstä. Osin tiedot ovat vääristyneitä epätarkkojen, jopa väärin vastausten vuoksi. Jatkossa TEA-viisariin vastaamiseen tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota. Lisäksi esimerkiksi maakunnallisen ja valtakunnallisen tiedon- ja suunnitelmien jakamista luottamushenkilöhallinnolle tulee lisätä.

Sote-uudistukseen kytkeytyvä valtiolta tuleva hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa eli HYTE-kerroin on suunniteltu otettavaksi käyttöön vuonna 2023. HYTE-kerroin on valtion taloudellinen kannustin kunnille tuloksekkaasta edistämisestä. HYTE-kertoimet on laskettu jo nyt tämänhetkisten tietojen perusteella ja Kärkölä saisi lisärahoitusta 15,1€/asukas eli kokonaissumma olisi n. 66 000€.

Kuntajohto : Kärkölä 2019



Kuva 43. TEA-viisari, kuntajohto

	Kärkölä	Päijät-Hämeen maakunta	Hausjärvi	litti	Koko maa
Kuntajohto	63	83	47	32	78
Sitoutuminen	75	80	53	39	77
Johtaminen	90	80	53	40	80
Seuranta ja tarveanalyysi	86	93	79		87
Voimavarat	0	79	0	62	66
Osallisuus	63	82	49	19	80

Kuva 44. TEA-viisari, kuntajohto

Kärkölä jää kuntajohdon TEA-viisarin osalta hieman sekä koko maan keskiarvosta että maakunnan keskiarvosta, mutta on selvästi edellä verrokkikuntia.

Sitoutumisen osalta kunta ei raportoinut paikallisen turvallisuussuunnitelman tietoja. Uuden valtuustokauden alussa paikallinen turvallisuussuunnitelman tullaan päivittämään. Tarkastuskertomuksen osalta ei ole myöskään raportoitu HyTe-tavoitteiden toteutumista. Tämä tullaan huomioimaan uuden tarkastuslautakunnan koulutuksen yhteydessä. Muiden sitoutumisen mittareiden osalta kunta on suoriutunut esimerkillisesti.

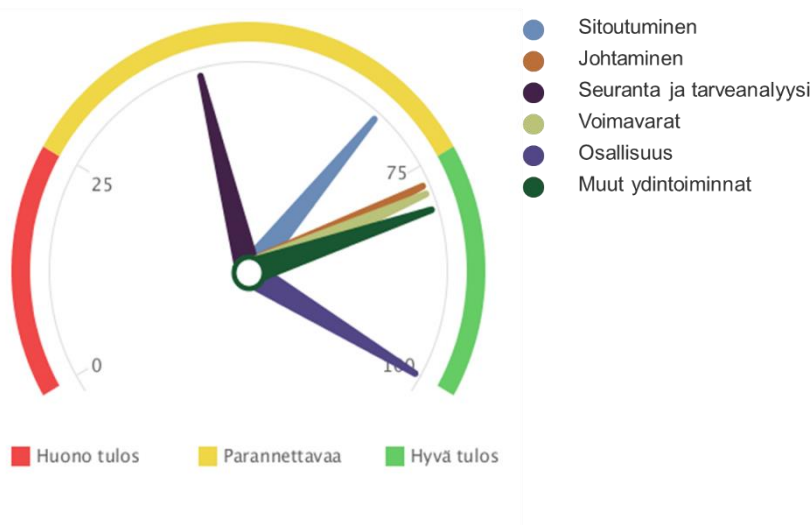
Johtamisen osalta päätösten ennakoarvioinnissa on kehittämistä. Raportoinnissa olemme ilmoittaneet, ettei kunnassa olisi kirjallista toimintaohjetta vaikutusten ennakoarvioinnin toteuttamisesta. Toimintaohje on tehty, joten raportointipuute on saatu korjattua. Kehittämiskohteenä on kuitenkin EVA-menettelyn suunnitelman mukainen käyttöönotto kaikilla toimialoilla päätöksenteon tukena. Muiden johtamisen mittareiden osalta kunta on suoriutunut esimerkillisesti.

Seurannan ja tarveanalyysin osalta kunnan johtoryhmä ei ole käsitellyt väestön hyvinvoinnin ja terveydentilan muutoksia tai niihin vaikuttavia tekijöitä. Käsitteily on tapahtunut HyTe-ryhmässä, joka jatkossa valmistelee asian johtoryhmän käsittelyyn. Muiden seurannan ja tarveanalyysin mittareiden osalta kunta on suoriutunut esimerkillisesti.

Voimavarojen osalta kunta on myöntänyt yleisavustuksia yhdistyksille, kylille ja yhteisöille alle 4 € / asukas, johon tasoon on perusteltua esittää talousarviovalmistelussa korotusta. Muita avustuksia yhteisöille kunta on myöntänyt alle 14 € / asukas. Tätäkin tasoa on perusteltua arvioida talousarviovalmistelun yhteydessä. Vastauksessa ei huomioitu kaikkia avustuksia, joita kunta on myöntänyt, joten siksi tulos on osin vääristynyt.

Osallisuuden osalta kunta ei ole toiminnan ja talouden suunnittelussa (talousarvio) määritellyt kuntalaisten osallisuuden edistämisen tavoitteita ja toimenpiteitä. Tavoitteet ja toimenpiteet tullaan määrittelemään vuoden 2022 talousarvioin valmistelun yhteydessä. Kunnan palveluiden suunnittelussa/kehittämistyössä ei olla hyödynnetty kokemusasiantuntijoita. Kunta on toteuttamassa palvelumuotoilukehittämistä ja osallistavaa budjetointia sekä hankintojen yhteisvalmistelua, joiden toimien yhteydessä osallisuuden kehittämistarpeet tullaan korjaamaan. Muiden osallisuuden mittareiden osalta kunta on suoriutunut esimerkillisesti.

Liikunta : Kärkölä 2020



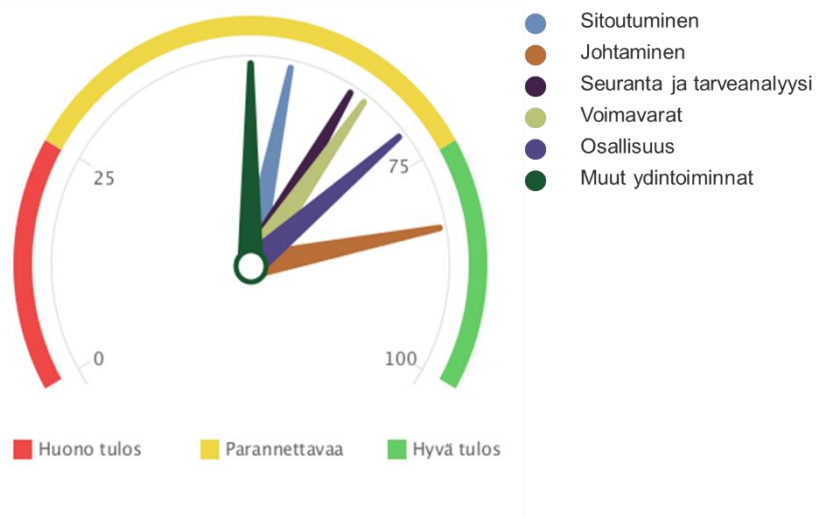
Kuva 44. TEA-viisari, liikunta

	Kärkölä	Päijät-Hämeen maakunta	Hausjärvi	litti	Koko maa
Liikunta	74	77	57	70	72
Sitoutuminen	67	65	33	75	62
Johtaminen	77	92	67	93	83
Seuranta ja tarveanalyysi	44	46	31	51	54
Voimavarat	78	68	49	62	63
Osallisuus	100	100	100	50	95
Muut ydintoiminnot	80	90	60	87	75

Kuva 45. TEA-viisari, liikunta

Liikunnan osalta osallisuus ja voimavarat ovat selvästi kantavia voimia. Kehitettäviä osa-alueita ovat seuranta ja sitoutuminen. Seurannan osalta heikompaa tulosta voi selittää osittain se, että liikuntatoimi ei erittele seurannassa sukupuolten välisiä eroja kovinkaan tarkasti. Sitoutumisen osalta seudullisia- ja valtakunnallisia liikuntasuosituksia ja ohjelmia tulee viedä entistä enemmän lautakunnan ja johtoryhmän käsittelyyn. Pyöräteiden kuntoa ja kävijäseuranta tulisi seurata enemmän. Tähän liittyen kunta on laatimassa parhaillaan kävely- ja pyöräliikenteen edistämishjelmaa, jossa määritellään keskeisiä tavoitteita pyöräilyn olosuhteiden parantamiseksi.

Kulttuuri : Kärkölä 2019



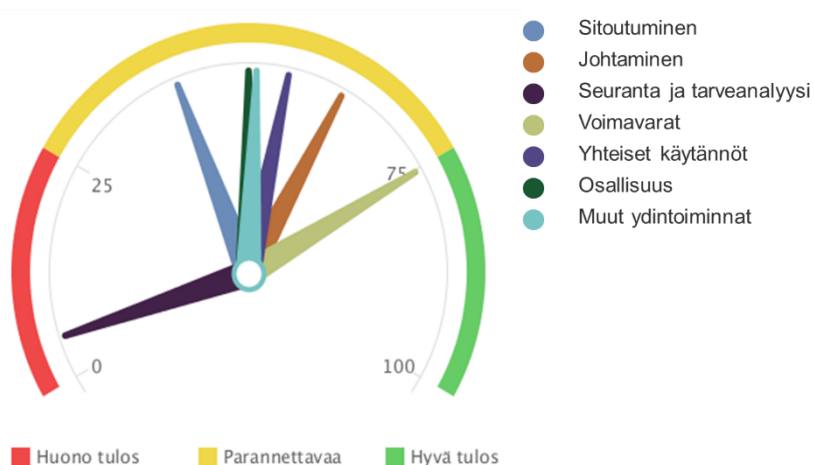
Kuva 46. TEA-viisari, kulttuuri

	Kärkölä	Päijät-Hämeen maakunta	Hausjärvi	litti	Koko maa
Kulttuuri	65	60	44	20	59
Sitoutuminen	55	43	52	25	53
Johtaminen	83	78	75	25	69
Seuranta ja tarveanalyysi	63	75	47	30	52
Voimavarat	65	46	13	15	54
Osallisuus	71	58	40	27	57
Muut ydintoiminnot	50	58	36	0	69

Kuva 47. TEA-viisari, kulttuuri

Kulttuurin tuottamisen osalta voimavarana ja osallisuutta vahvistavana tekijänä on yhteistyö kunnassa vaikuttavien kulttuuritoimijoiden ja kunnan välillä. Se mahdollistaa vuosittain asukasluukuun nähden laajan kirjon erilaisia kulttuuritapahtumia huomioiden kulttuurin tuottamisen eri muodot. Kulttuuritapahtumia järjestettäessä huomioidaan eri väestö- ja ikäryhmät. Päijät-Hämeen alueellinen lastenkulttuurikeskus Efekti järjestää monipuolista kulttuuritarjontaa päiväkodin lapsille sekä koulun oppilaille. Tea-viisarin tulosten perusteella organisaation sitoutumista terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen kulttuurin osalta sekä kansallisten ohjelmien hyödyntämistä tulee jatkossa edistää. Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen organisointia, vastuun määrittelyä ja toimeenpanoa on hyvällä tasolla. Kehittämiskohteeksi tunnistetaan toimialakohtaisesti määriteltävät kulttuuriin liittyvät terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ydintoiminnot.

Perusterveydenhuolto : Kärkölä 2018



Kuva 48. TEA-viisari, perusterveydenhuolto

	Kärkölä	Päijät-Hämeen maakunta	Hausjärvi	liitti	Koko maa
Perusterveydenhuolto	48	48	56	50	67
Sitoutuminen	41	22	33	51	42
Johtaminen	62	65	89	62	78
Seuranta ja tarveanalyysi	5	10	25	5	47
Voimavarat	75	75	73	75	73
Yhteiset käytännöt	55	57	68	55	74
Osallisuus	50	51	51	50	82
Muut ydintoiminnat	51	55	54	51	72

Kuva 49. TEA-viisari, perusterveydenhuolto

TEA-viisarin vuoden 2018 perusteella Kärkölän perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisuudessa on kehitettävää. Tulokseen ovat vaikuttaneet toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, kun Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä aloitti toimintansa vuoden 2017 alussa. Tuloksen heikkous on selitettävissä osittain myös puuttuvista tiedoista. Eniten kehitettävää on seurannassa ja tarveanalyysissä, sitoutumisessa sekä osallisuudessa. Yksittäisinä kehittämiskohteina esiin nousivat muun muassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen raportointi, osallistuminen kuntien toimintaa muun muassa päätösten ennakkovaikutusten arviointiin ja osallistumis- ja vaikuttamistavat sekä koulu yhteisön terveellisyiden ja turvallisuuden kehittäminen ja tarkastus. Voimavarat, joka kuvaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen resurssointia, oli parhaiten toteutunut, kun verrataan tuloksia muuhun maahan.

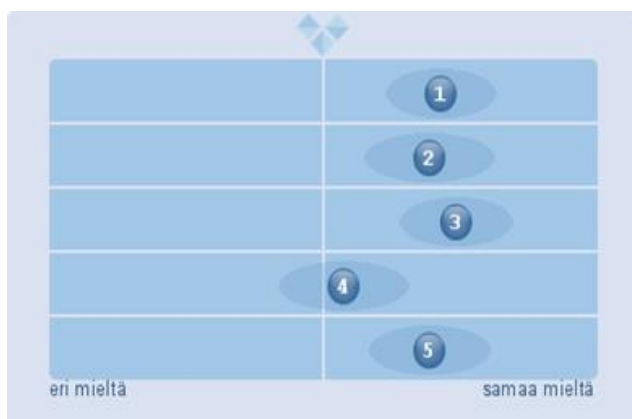
3.8 Hyvinvointi kuntalaisten kokemana

Syksyllä 2020 teetettiin kuntalaisille hyvinvointikysely verkkokyselynä. Hyvinvointikyselyyn vastasi vain noin viisi prosenttia kuntalaisista, joten tuloksien eivät edusta kovin suurta otantaa kuntalaisista. Tulokset on kuitenkin analysoitu asianmukaisella tavalla ja tässä kappaleessa kerromme siihen liittyvät tärkeimmät nostot.

Vastaajista yli 60% oli yli 50-vuotiaita ja 70% oli vastaushetkellä asunut Kärkölässä yli 10-vuotta. 88% vastaajista koki olevansa kärköläinen. Syitä siihen, miksi ei koettu olevan kärköläinen olivat muun muassa ulkopuolisuuden tunne, joka johtui esimerkiksi siitä, ettei ole osallistunut yhteisöllisyyttä lisääviin tapahtumiin tai ettei tuntenut ketään. Jonkin verran vastauksista nousi myös esiin erottelu, eli se että koetaan, että kunnassa on edelleen ilmassa ajattelu kärköläiset vs. muualta tulleet. Myös se, että työ ja sukulaiset ovat eri paikkakunnalla, koettiin hidasteena ”kärköläistymiselle”.

Kokemusta omasta hyvinvoinnista arvioitiin tässä kysymyspatteristossa asteikolla 1-4. Kuten edellisessäkin kysymyksessä, myös tässä heikoimman arvosanan sai väittämä numero 4, Kärkölässä on hyvä henki. Tämä kuvastanee sitä samaa ongelmaa, joka aiemmin nousi esiin, että koetaan ettei ole riittävästi yhteisöllistä toimintaa tai siihen ei pääse mukaan.

Pistepilviraportin mukaan vastauksissa oli suurta hajontaa, mutta positiivista oli, että keskiarvillisesti muissa väittämissä jätiin kuitenkin selvästi paremmalle puolelle.



Kokemus omasta hyvinvoinnista

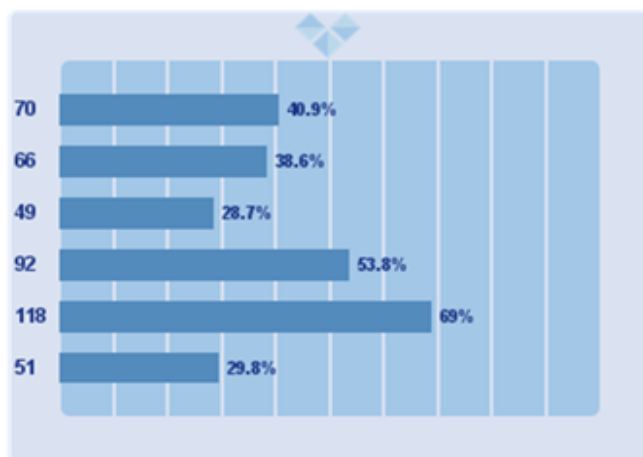
Arvioi, miten koet seuraavien väittämien toteutuvan kohdallasi?

1. Olen onnellinen (181) (EOS: 0)
2. Olen terve (182) (EOS: 0)
3. Arkeni on sujuvaa (180) (EOS: 0)
4. Kärkölässä on hyvä henki (181) (EOS: 0)
5. Kärkölässä on hyvä elää (172) (EOS: 0)

Kuva 50. Kokemus omasta hyvinvoinnista

Kunnan arvioitiin parhaiten tukevan hyvinvointia mahdollistamalla sujuvan arjen, kuten hoidetut väylät, erilaiset asioinnin muodot ja joukkoliiketeen. Myös luottamuksen lisäämistä pidettiin tärkeänä. Pyörä- ja kävelyteitä pidettiin tärkeinä ja niitä kaivattiin lisää esimerkiksi Järvelä-Lappila ja Järvelä-Marttila välille. Myös asfaltointitarpeita pyöräteillä nostettiin esiin. Junayhteydet ovat tärkeitä, mutta vähäisten bussivuorojen määrää pidettiin huonona, koska esimerkiksi Hollolaan on autottoman hankala päästä.

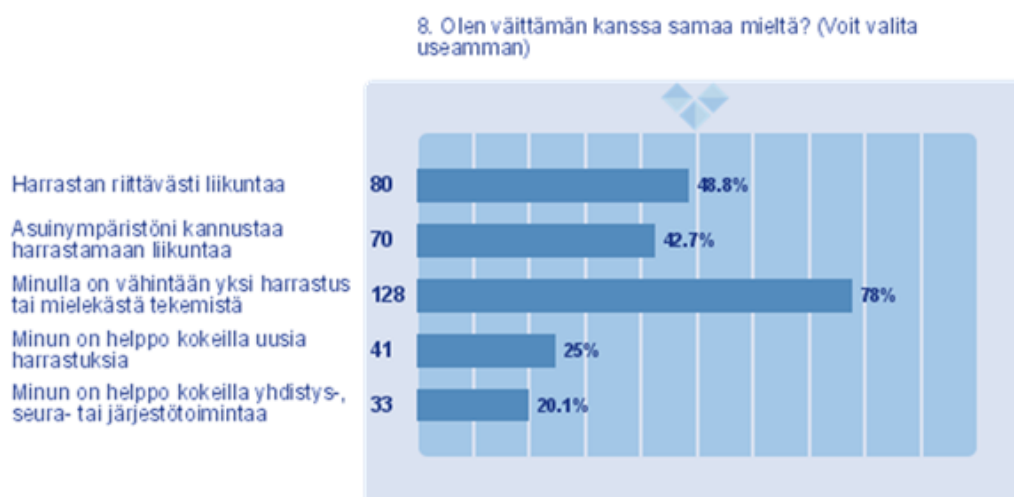
Miten mielestäsi Kärkölen kunta voi tukea hyvinvointiasi?



1. **Fyysisen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisessä**
2. **Henkisen hyvinvoinnin edistämisessä** (esim. kulttuuripalvelut, yhdistystoiminnan tukeminen)
3. **Yhteisön tukemisessa** (esim. yhdistys- ja seuratoiminnan tukeminen, tapahtumat)
4. **Lisäämällä luottamusta** (esim. avoin tiedottaminen, vaikutusmahdollisuuksien tarjoaminen)
5. **Sujuvan arjen mahdollistamisessa** (esim. hoidetut väylät, erilaiset asioinnin muodot, joukkoliikenne)
6. **Taloudellisen toimeentulon hankkimisessa** (esim. työpaikkojen luominen)

Kuva 51. Miten kunta voi tukea hyvinvointiasi

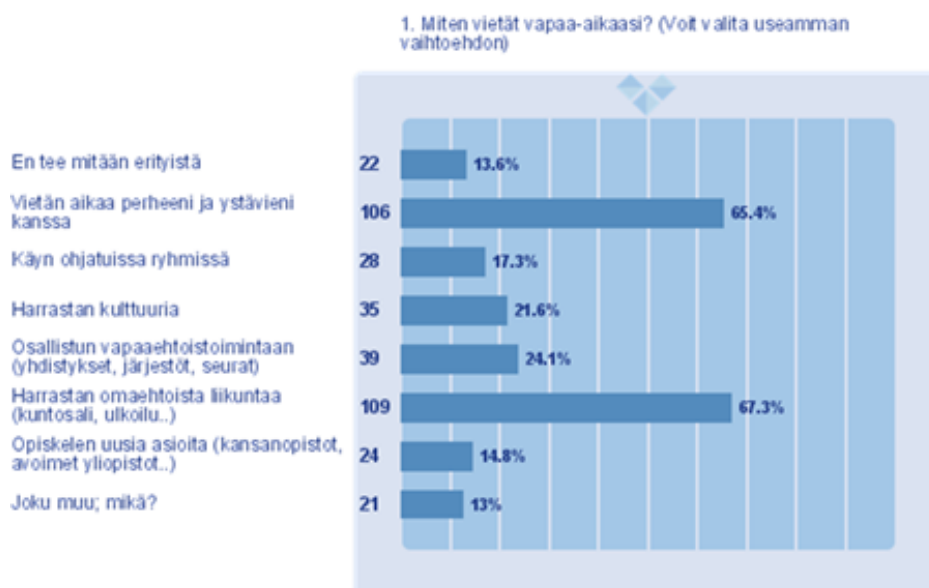
Suurella osalla vastanneista on vähintään yksi harrastus tai muuta mielekästä tekemistä. Alle puolet oli sitä mieltä, että asuinympäristö kannustaa harrastamaan liikuntaa. Kuluneen valtuustokauden aikana liikuntapaikkoihin ja ohjattuun liikuntaan on kuitenkin panostettu ja tätä puolta kehitetty kiitettävästi.



Kuva 52. Olen väittämän kanssa samaa mieltä

Kysymysosiassa omat tavat ja tottumukset kysyttiin, löytävätkö kuntalaiset Kärkölästä riittävästi mielekästä tekemistä. Vastukset jakoutuivat 65,25 % kyllä, 34,8% ei. Syitä siihen, ettei löydä oli muun muassa jo aiemmin mainittu kokemus siitä, ettei ole tervetullut osallistumaan. Vastauksissa todennäköisesti näkyy myös koronan aiheuttamat rajoitukset, sillä vastauksissa kerrottiin, ettei ole edes halua lähteä omaa pihaa pidemmälle, ja että oma rauhallinen piha riittää. Luontopolkuja ja kävelyreittejä toivottiin lisää. Korona on lisännyt luontomatkailun suosiota ja se näkyi myös näissä vastauksissa. Kulttuuripalveluita kuten näyttelyitä ja näytelmiä toivottiin myös lisää.

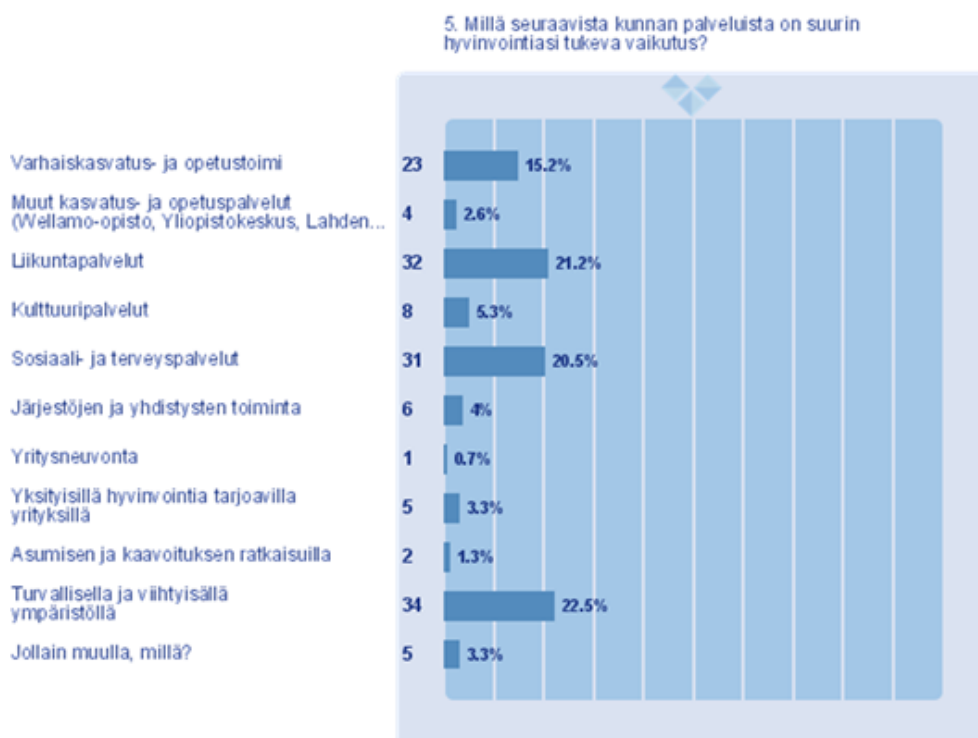
Myös seuraavassa kysymyksessä koronaviruksen vaikutukset näkyvät. Perheen ja ystävien kanssa vietetty aika ja omaehtoinen liikunta ovat selkeästi yleisimpiä vapaa-ajanvietto tapoja. Ohjatut ryhmät ovat olleet tauolla ja perheen ulkopuolisia kontakteja on kehoitettu välttämään. Perheen kanssa vietetyllä ajalla on positiivisia vaikutuksia lasten kasvun- ja kehityksen näkökulmasta ja tämä on yksi koronaviruksen mukana tulleita positiivisempia muutoksia ihmisten arjessa. Sanallisissa vastauksissa mökkeily oli yksi suosituimmista ajanviettotavoista.



Kuva 53. Miten vietät vapaa-aikaasi

Tärkeimpiä hyvinvointia tukevia kunnan palveluita kyselyn mukaan ovat turvallinen ja viihtyisä ympäristö (teknisen toimen palvelut), sosiaali- ja terveyspalvelut, liikuntapalvelut sekä varhaiskasvatus- ja opetustoimi.

Eniten käytettyjä kunnan tarjoamia palveluita olivat kyselyn mukaan uimahalli, kirjasto ja liikuntapaikat. Osa-ajatteli kysymystä kokonaisvaltaisesti ja piti tärkeänä esimerkiksi apteekin palveluita, vaikka ne eivät suoranaisesti ole kunnan tarjoamia palveluita, mutta kuntalaisille erittäin tärkeä palvelu. Erityistä kiitosta haluttiin antaa erittäin laajasti koko kunnan niin yksityisille kuin kunnan järjestämisvastuussa oleville palveluille, kuten sosiaali- ja terveyspalveluille, liikuntapalveluille, kirjastolle, elokuvateatterille, kaupoille ja ravintoloille, apteekille, kampaamoille ja monille muille.



Kuva 54. Millä kunnan palveluista on suurin hyvinvointiasi tukeva vaikutus

Kuntaan toivottiin lisää esimerkiksi merkattuja luontopolkuja sekä maastopyöräilyyn tarkoitettuja metsäreittejä. Pienten lasten leikkipuistoa kaivattiin useammassa kommentissa. Useissa kommentteissa toivottiin jotain yksittäistä lajia valikoimiin, ja lapsille lisää harrastetoimintaa. Lasten- ja nuorten harrastetoiminta onkin monipuolistunut 2021 vuoden alusta harrastamisen Suomen mallin käynnistyttyä. Kulttuuritoimintaa kaivattiin lisää, samoin yhteisöllistä talkootekemistä.

Vuonna 2019 Päijät-Hämeen kunnissa toteutettiin päihdetilannekysely. Kyselyyn vastasi Kärkölästä 115 henkilöä. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että Kärkölässä käytetään liikaa alkoholia. Yli 90% vastaajista oli nähnyt kuluneen 12 kk aikana alkoholia käyttäviä, tai tupakoivia, alaikäisiä nuoria. 70% vastaajista, on huolissaan läheisensä alkoholin käytöstä. 75% vastaajista kertoo, ettei kunnassa oleva ehkäisevä päihdetyö ole heille tuttua. Tämä kertoo siitä, että tekemistä tulee tehdä näkyvämmäksi ja korostaa, mikä kaikki todella on ehkäisevää päihdetyötä. Valtaosa vastaajista on sitä mieltä, että ennen kaikkea koulussa tehtävää ehkäisevää työtä tulee kehittää. Sanallisissa vastauksissa kävi ilmi, että esimerkiksi alkoholin välittäminen alaikäisille on Kärkölässä yleistä ja näkyvää. Samoin huumausaineiden käyttö ja välittäminen. Kysyttäessä keinoja puuttua alaikäisten päihteidenkäyttöön vastaajat toivoivat kaduille näkyvää partiointia niin ammattilaisten kuin huoltajienkin taholta. Myös nopean avun saamista korostettiin; palveluihin tulee päästä silloin kun ongelma tunnistetaan.

3.9 Turvallisuus

Turvallisuuden edistäminen on osa hyvinvoinnin edistämistä. Kärkölässä turvallisuuden edistäminen painottuu lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn mukaan lukien kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen, liikenneturvallisuustyöhön sekä yhteistyöhön poliisin ja pelastustoimen kanssa.

Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön on kuluneen valtuustokauden aikana Kärkölässä panostettu erityisesti sivistyspalveluissa. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa on kiinnitetty entistä enemmän huomiota kiusaamiseen vastaiseen työhön. Varhaiskasvatuksessa on laadittu ja otettu käyttöön PIKI-pienten lasten kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma. Suunnitelman mukaisesti varhaiskasvatuksen toiminnassa on käytetty tukimateriaalina PIKI-materiaalia. Materiaali tuo lasten arkeen konkreettisia esimerkkejä siitä, miten erilaisissa kiusaamistilanteissa tulee toimia.

Kärkölen Yhtenäiskoulu on mukana KiVa koulu – kiusaamisen vastaisessa toimenpideohjelmassa. Koulussa toimii KiVa koulu – tiimi, joka koordinoi toimenpideohjelman toteuttamista. Lisäksi KiVa koulu - tiimin tehtävänä on yhteisöllisyyden vahvistaminen koulussa yhdessä muiden sidosryhmien kanssa. Perusopetuksen opettajia on koulutettu Lions Quest – ohjelman käyttöön, joka antaa työkaluja ryhmäyttämiseen ja elämäntaitojen harjoitteluun. Yhtenäiskoulun kriisisuunnitelma päivitettiin vuoden 2020 aikana. Kriisitoimien lisäksi siinä on kiinnitetty huomiota ennakointiin ja lasten hyvinvoinnin seurantaan. Lisäksi Paras koulu – hanke työskenteli projektimuotoisesti 6.-9.luokkalaisten kanssa hyvinvoinnin kokonaisuuteen kuuluvien tekijöiden vahvistamiseksi. Kiusaamisen vastaista työtä tukemassa koulun arjessa on ollut myös Tukikeskus Valopilkun työntekijöitä, jotka työskentelivät intensiivisesti seitsemäsluokkalaisten kanssa. Kiusaamisen vastaista työtä tukevat myös eri luokka-asteilla vuosittain toteutettavat ryhmäytykset sekä koulunuorisotyöntekijän läsnäolo koulun arjessa. Koulunuorisotyötä on Kärkölässä mallinnettu viimeisen puolen toista vuoden ajan olemassa olevien resurssien puitteissa.

Osa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstöstä on suorittanut ensi- ja turvakotien liiton Turva10-koulutuksen ja heille on välitetty tiedoksi viranomaisohje lapsen kaltoinkohteluepäilyn selvittelyyn yhteystietoineen sekä tietoa väkivallan muodoista, kiusaamisväkivallan puheeksi ottamisesta ja ehkäisystä. Muissa palveluissa lähisuhdeväkivallan tematiikkaa on lähestytty puheeksioton kautta arjen tilanteissa.

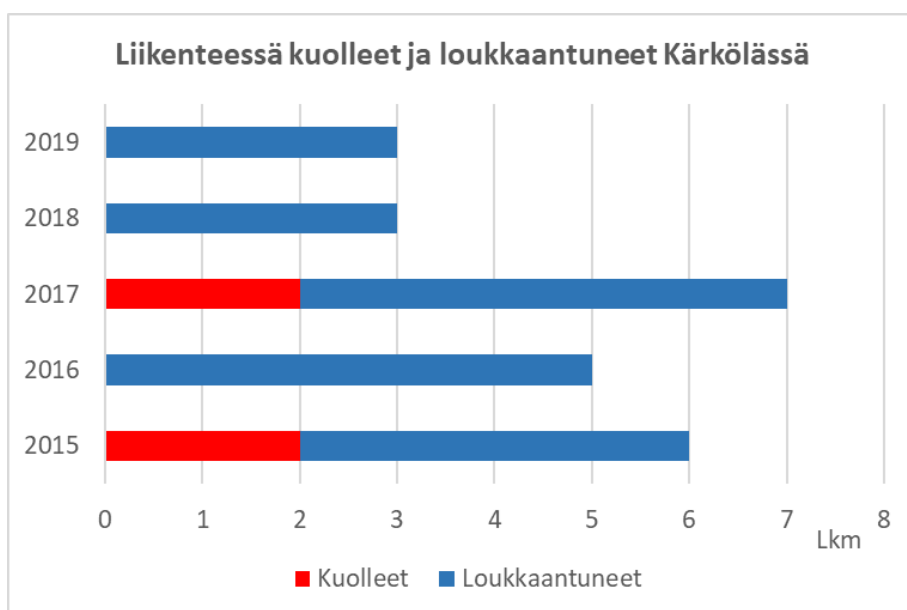
Työn tukena toimii ehkäisevän työn koordinaattori, joka osallistuu lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn seutukoordinaatioryhmään ja koordinoi työtä paikallisella tasolla tiedottaen ajankohtaisista asioista, kampanjoista ja koulutuksista.

Etsivä nuorisotyö tekee tiivistä yhteistyötä poliisin ennaltaehkäisevän toiminnan ja Ankkuri-tiimin kanssa alaikäisten rikollisen toiminnan ehkäisemiseksi. Etsivä nuorisotyö kokoaa poliisille kuukausittain koosteen Kärkölen kuulumisista, esille nousseista ajankohtaisista ilmiöistä ja siitä millaisena lasten ja nuorten tilanne Kärkölässä sillä hetkellä näyttäytyy. Etsivä nuorisotyöntekijä toimii myös Ankkuri-tiimin yhteyshenkilönä alaikäisten rikoksentehtävien osalta ja osallistuu Ankkuri-tiimin järjestämiin verkostotapaamisiin. Turvallisuutta edistävää työtä on tehty myös yhteistyössä lasten- ja nuorten parissa työskentelevien moniammatillisen verkoston kanssa.

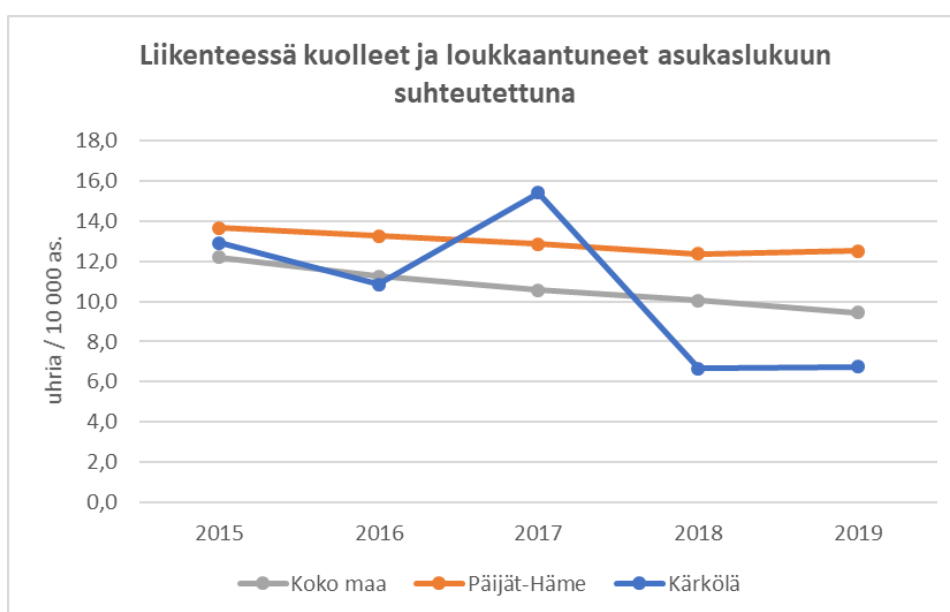
Verkoston toimesta kuntalaisia ja perheitä on lähestytty vuosittain ns. huolikirjeillä kunnan eri kanavissa liittyen ajankohtaisiin ilmiöihin ja tapahtumiin, jotka vaativat puuttumista. Kirjeiden aiheina ovat olleet muun muassa nuorten päihteiden käyttö, ilkivalta ja häiriökäyttäytyminen sekä sosiaalinen media ja sen vaarat. Lisäksi kunnalla on edustus pelastustoimen johtokunnassa.

Kärkölen kunnalla ei ole erillistä turvallisuussuunnitelmaa, mutta se on tarkoitus liittää osaksi valmisteilla olevaa laajaa hyvinvointikertomusta – ja suunnitelmaa tulevalle valtuustokaudelle.

3.9.1 Liikenneturvallisuustilanne ja -työ Kärkölässä 2017-2020



Kuva 55. Liikenteessä kuolleet ja loukkaantuneet Kärkölässä



Kuva 56. Liikenteessä kuolleet ja loukkaantuneet asukaslukuun suhteutettuna

Kärkölässä liikenneturvallisuuustyön koordinoinnista vastaa poikkihallinnollinen liikenneturvallisuuusryhmä, jonka tehtävänä on koordinoida ja kannustaa eri tahoja liikenneturvallisuuustyöhön, tuoda liikenneturvallisuuusasioita yhteiseen käsittelyyn, välittää tietoa liikenneturvallisuuusaiheista sekä seurata kunnan liikenneturvallisuuustilanteen kehittymistä. Ryhmässä on mukana kunnan, viranomaisten ja sidosryhmien edustajia, jolloin eri ikä- ja liikkujaryhmät tulevat huomioituiksi. Liikenneturvallisuuusryhmä käsittelee niin liikenneympäristöön, liikennekasvatukseen ja viestintään kuin valvontaankin liittyviä asioita ja toimenpiteitä.

Vuosina 2017-2020 liikenneturvallisuuusryhmä on kokoontunut kahdesti vuodessa: keväisin ja syksyisin.

Liikenneturvallisuuusryhmään kuuluu laaja poikkitoiminnallinen joukko toimijoita:

- Tekninen toimi
- Varhaiskasvatus
- Sivistystoimi
- Opetustoimi
- Nuorisotoimi
- Liikuntatoimi
- Kouluterveydenhuolto
- Neuvola
- Vanhus- ja vammaisneuvosto
- Seurakunta
- Hämeen poliisilaitos
- Liikenneturva
- ELY-keskus
- Päijät-Hämeen liikenneturvallisuuuskoordinaattori (Ramboll)

Kärkölä oli mukana laatimassa Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelmaa, joka valmistui vuonna 2018. Kärkölän ja Hollolan kuntien sekä Orimattilan kaupungin lisäksi suunnitelmatyöhön osallistuivat Uudenmaan ELY-keskus, Liikenneturva sekä Hämeen poliisilaitos. Kuntien liikenneturvallisuuustyön tavoitteena on vähentää liikenneonnettomuuksien määrää ja tehdä liikkumisesta turvallisempaa kaikille – kulkutavasta, iästä ja liikkumisajankohdasta riippumatta. Turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelmassa sovittiin yhteiset painopisteet liikenneturvallisuuustyölle Etelä-Päijät-Hämeessä:

- Vastuullisen liikennekäyttäytymisen lisääminen
- Nuorten liikenneturvallisuuuden parantaminen
- Iäkkäiden turvallisen ja omatoimisen liikkumisen lisääminen
- Ylinopeuksien vähentäminen
- Liikkumisen ja liikenneturvallisuuuden huomioon ottaminen uusien kiinteistöjen (koulut ym.) rakentamisessa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa
- Rattijuopumuksen vähentäminen liikenteessä
- Radan ylittämisen turvallisuuden parantaminen (tasoristeykset ja muut ylitykset)

Etelä-Päijät-Hämeen yhteiseksi liikenneturvallisuusvisioksi suunnitelmatyössä asetettiin seuraava: ”Minä ja sinä olemme vastuussa turvallisesta liikkumisesta ja välitämme myös muista. Kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä.”

Kärkölän kunta ja ELY-keskus ovat ryhtyneet toteuttamaan suunnitelmaan kirjattuja toimenpiteitä. Kunnan tukena ja lisäresurssina liikenneturvallisuustyössä on vuosina 2018-2020 ollut Päijät-Hämeen liikenneturvallisuuskoordinaattori, jonka tehtävää on hoitanut Ramboll Finland Oy.

Esimerkkejä toteutuneesta liikenneturvallisuustyöstä Kärkölässä vuosina 2017-2020:

- Pyörähtävä auto -tapahtuma (2017)
- Pyöräilytapahtuma Vuokkoharjun koululla (2018)
- Liikenneturvallisuusasiat mukana Hyvinvointimessuilla yläkoululla (2018)
- Liikenneturvan piste Kärrypäivillä (2018)
- Liikenneturvan piste Valon ja musiikin illassa (mm. 2018 ja 2019)
- Turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelman ja kunnan liikenneturvallisuusryhmän esittely kunnanvaltuustolle (2019)
- Koulun alun tempaus: jalkautuminen koulun lähiympäristöön ohjeistamaan liikkuja (2019)
- Tiedotus kunnan viestintäkanavissa Kouluntien yksisuuntaisuudesta (2020)
- Liikenneturvan vuosittaiset vierailut ikäihmisten kokoontumisissa ja vanhustenviikon tapahtumissa.
- Liikenteiden jako ikäihmisille vuosittain.
- Liikenneympäristöä on kehitetty katu- ja maantieverkolla muun muassa saatujen palautteiden ja aloitteiden pohjalta. Ongelmakohteita ja vaaranpaikkoja on tuotu esiin säännöllisesti myös liikenneturvallisuusryhmän kokouksissa.
- ELY-keskuksen nopeusnäytöt ovat olleet vuosittain kesäkaudella maantieverkolla. Liikenneturvallisuusryhmä on tehnyt ehdotuksia näyttöjen sijoituspaikoiksi.

4. Ehkäisevä työ

Ehkäisevä työ on osa laajaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta. Ehkäisevää työtä tehdään Kärkölässä niin sanotun neljän tuulen orientaation näkökulmasta, jolla pyritään edistämään mielensterveyttä, ehkäisemään päihteistä ja rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja sekä lähisuhde – ja perheväkivaltaa, ja edistämään sitä kautta kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä ehkäisemään syrjäytymistä.

Ehkäisevä työ ymmärretään monenlaisina toimina, joiden avulla pyritään tunnistamaan hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä riskejä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ehkäisemään ja vähentämään jo syntyneitä haittoja sekä hoitamaan ja korjaamaan syntyneitä ongelmia.

Kärkölässä tehtävä ehkäisevä työ pohjautuu ehkäisevän mielensterveys- ja päihdetyön toimintasuunnitelmaan sekä hyvinvointisuunnitelmassa asetettuihin ehkäisevän työn tavoitteisiin. Ehkäisevän päihdetyön toimielin on kunnanhallitus, joka on delegoinut toimivallan

hyvinvointityöryhmälle. Ehkäisevän työn toimia ja tekemistä koordinoidaan ehkäisevän työn koordinaattorin toimesta. Ehkäisevän työn koordinaattori osallistuu hyvinvointityön paikallisiin ja seudullisiin kokouksiin.

Kuluneen neljävuotiskauden aikana ehkäisevässä työssä on panostettu erityisesti työmuodon rakenteiden ja yhteistyöverkostojen luomiseen sekä henkilöstön osaamisen vahvistamiseen. Lisäksi ehkäisevällä työn toimenpiteillä on pyritty vaikuttamaan laaja-alaisesti kuntalaisten mielenterveyden edistämiseen ja päihdehaittojen ehkäisemiseen sekä kiusaamisen vastaiseen työhön. Ehkäisevästä työstä on laadittu erillinen toimintakertomus vuodelle 2020 ja se on esitelty kunnanvaltuustossa 26.4.2021.

Ehkäisevän työn tulosten ja hyötyjen mittaaminen on vaikeaa etenkin lyhyellä aikavälillä ja näin ollen se perustuu lähinnä todennäköisyyksien ennakointiin, sillä varmuutta haittojen toteutumisesta ja toimenpiteiden vaikuttavuudesta ei ole tai niitä on vaikea arvioida. Mittareina toimivatkin yleensä suunniteltujen toimenpiteiden toteutuminen ja osallistujamäärät sekä toiminnasta saatu palaute. Tarkasteltaessa ehkäisevän työn kannattavuutta tulee huomio kiinnittää ensisijaisesti taloudellisiin argumentteihin, jossa ehkäisevän ja korjaavan työn kuluja verrataan toisiinsa. Valtaosa ehkäisevän työn velvoittavuudesta kohdistuu kuntien peruspalveluihin, joten tarjolla olevien palveluiden määrä on kiinteästi yhteydessä ehkäisevän työn toteutumiseen ja sitä kautta myös työn vaikuttavuuteen.

5. 2016-2020 painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Elinkeinopolitiikka

Tavoite	Yritysten toimintaedellytysten turvaaminen	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Käsittelyajat	Joustava kaavoitus	Rakennusvalvonnan lupakäsittelyyn kohdennettu henkilöstöresursointia on lisätty ja asiakaspalvelua tehostettu.
Yritysten määrän nettomuutos.	Jatkuva vuoropuhelu yritysten kanssa.	Yritysten kanssa on järjestetty yhteisiä tilaisuuksia ja elinkeino-osaamista on vahvistettu kehityspäällikön rekrytoinnilla. Yritysten määrän nettomuutos vuoden 2017 alusta vuoden 2020 kesäkuun loppuun +42.
		Muutostenvaiikutusten arviointi on vielä kesken.

Tavoite		Uusien työpaikkojen luominen	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma	
Pitkäaikaistyöttömien määrän muutos.	Monipuoliset työllistämismenetelmät	Työttömien osuus työvoimasta on menneen kauden aikana ollut matalimmillaan 8,7 % (10/2018)	
Kelan maksuosuuksien pieneneminen.		Vuoden 2020 aikana työttömien osuus työvoimasta on kasvanut mm. lomautusten ja koronapandemian johdosta merkittävästi ollen 12/2020 16,5 %	
		Kelan maksosuudet ovat olleet laskusuunnassa, mutta vuosi 2020 poikkeuksena nosti euromäärää 19%. 2020 vuoden summa oli kuitenkin valtuustokauden alkua n. 9% matalampi.	
		2017 = 245 979 euroa 2018 = 238 892 euroa 2019 = 188 827 euroa 2020 = 224 040 euroa	

Hyvinvointijohtaminen

Tavoite	Hyvinvointi- ja terveystavoitteiden asettaminen ja toteutuminen	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Negatiivisen asiakaspalautteen määrä	Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	Talousarvioissa ja taloussuunnitelmissa on huomioitu vuosittain hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen mittarit. Mittareiden toteutumista on arvioitu vuosittain. Hyvinvointijohtamisen rakenteet on kehittyneet ja hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen nähdään merkittävänä osana kaikkien toimialojen toimintaa. Tarkastuslautakunnan tarkastuskertomuksessa ei ole erikseen arvioitu hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutumista., mutta toisaalta hyvinvointitavoitteet ovat olleet myös talousarvion sitovia tavoitteita, jotka arvioitu.
Tavoite	Turvataan kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Resursseissa määriteltyjen tahojen toteutuneet tapaamiset (Nuorisovaltuusto, oppilaskunnan hallitukset, otakantaa.fi, vanhus- ja vammaisneuvosto)	Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	Kunta on järjestänyt kuntalaisraateja ja kyselyitä some-kanavissa. Kunnan verkkosivujen kautta tulleiden yhteydenottojen määrä on kasvanut. <i>Vaikuttamistoimielimiltä on perusteltua pyytää jatkossa kattavammin näkemyksiä päätöksenteon valmistelussa.</i>
Tavoite	Lisätään yhteisöllisyyttä ja kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Kuntalaiskysely	Hyödynnetään sosiaalista mediaa sekä kunnan ja yhdistysten tapahtumia	Kunta on toteuttanut kyselyitä some-kanavissa. Kunnan verkkosivujen kautta tulleiden yhteydenottojen määrä on kasvanut. Vuoden 2021 talousarviossa on varaus osallistavan budjetoinnin kokeiluun.

Lasten ja nuorten varhainen tuki

Tavoite	Painopisteen siirtäminen ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tukeen, matalan kynnyksen palvelut ja seudullisesti yhdenmukainen toimintamalli.	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
<p>Palvelujen käyttöaste ja tuen taso lapsi- ja oppilaskohtaisesti.</p> <p>Toimintamalli luotu</p>	<p>Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tuottamat kasvun ja oppimisen tuen palvelut</p> <p>Perhekeskus –toimintamallin kehittäminen seudullisesti</p>	<p>Varhaiskasvatuksessa ryhmien paikkaluvuissa on huomioitu tehostetun tuen lapset ryhmäkokoja pienentävästi. Ryhmäkoon pieneneminen on mahdollistanut lapselle annettavan tuen toteuttamiselle aikaa pienryhmissä (vaatii henkilöstöresursseja).</p> <p>Jotta tuki toteutuu, pitää henkilöstöresursseja tarkastella yksilöt huomioiden, vaikka paikkalukua pienennetäänkin.</p> <p>Perhekeskusverkostoa on kehitetty MLL:n perhekahvilatoiminnan ympärille.</p> <p>Lasten- nuorten ja perheiden kanssa toimivien verkostoa on vahvistettu ja toimintaa kehitetty.</p>
Tavoite	Varhaisen lapsiperheiden tuen vahvistuminen (SHL)	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
<p>Perhetyöpalveluja vuoden aikana saaneiden lapsiperheiden osuus kaikista lapsiperheistä, tavoitetaso on koko maan keskitaso.</p>	<p>Varhaisen tuen rakenteita vahvistetaan</p>	<p>Tuen tarpeessa oleville perheille on räätälöity yksilöllisiä varhaiskasvatuspalveluja yhdessä lapsiperheiden arjen tuen kanssa. Perheet ovat saaneet jäsenettyä arkeansa. Joku on jopa työllistynyt ja osalla arjenhallinta on parantunut huomattavasti.</p>

Tavoite		
Sijaishuollon tarve vähenee		
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
<p>Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden osuus 0-18-vuotiaista, tavoitetaso on koko maan keskitaso.</p> <p>Kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä vähenee.</p>	<p>Ennaltaehkäisevän työn kehittäminen, varhaisten palveluiden tarjoaminen</p>	<p>Lapsille on tarjottu varhaiskasvatusta tukitoimena. Perheet saavat tukea arjessa pärjäämiseen ja mahdollisilta sijoituksilta vältytään.</p> <p>Lastensuojelun avohuollon asiakkaana olevien lasten lkm vuoden aikana 2019 37, 2018 32 lasta.</p> <p>Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli vuonna 2019 16 ja vuonna 2018 23 lasta.</p>

Opetus ja kasvat

Tavoite		
Opetus- ja oppilashuollon resurssit turvataan.		
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
<p>Opettajien, koulupsykologien ja kuraattorin työpanoksen määrä per 100oppilasta</p> <p>Vuosiluokkakohtaiset keskiarvot</p> <p>Seudullinen esi- ja perusopetuksen arviointikysely joka toinen vuosi. Valtakunnallisten kokeiden (6 lk: en ja ma; 9.lk: ai, en, ma ja ru) tulokset</p>	<p>Maakunnallisesti vertailukelpoiset resurssit.</p> <p>Vastuutaho kunnanhallitus ja hyvinvointiyhtymä</p>	<p>Kuraattorin palveluja on 4 päivänä viikossa, kouluterveydenhoitaja 4 päivänä.</p> <p>Koulupsykologin palveluja piti olla seuraavasti: 0-4 lk 26 h/kk, 5-6 lk 9h/kk ja 7-9 lk 6 h/kk. Ostopalveluna toteutetut psykologipalvelut eivät toteutuneet suunnitellusti ja tutkimukset viivästyivät enimmillään noin vuodella.</p> <p>Oppilaat ovat saaneet kuraattorin ja kouluterveydenhoitajan tukea sekä tarvittaessa ohjauksen jatkotoimenpiteisiin.</p> <p><i>Koulupsykologin osalta oppilaiden oikeanlainen tukeminen on viivästynyt. Jatkossa tukipalveluiden pitää olla ajantasaiset sopimuksien mukaan.</i></p>

Tavoite		
Lainmukaiset varhaiskasvatuspalvelut taataan kuntalaisille.		
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Varhaiskasvatuksen palvelujen käyttöaste. Seudullisesti toteuttava varhaiskasvatuksen arviointikysely joka toinen vuosi.	Huoltajien ilmoittaman hoidon tarpeen perusteella tuotetut lakisääteiset varhaiskasvatuspalvelut. Vastuutaho kunnanhallitus ja hyvinvointiyhtymä	Varhaiskasvatuspaikka on tarjottu perheelle heidän tarpeiden mukaan. Kärkölä ei rajannut subjektiivista oikeutta, vaan kaikille lapsille oli mahdollista saada varhaiskasvatuspaikka. Päiväkodin ryhmät ovat täyttyneet hakemusten mukaan ja tarvittaessa on avattu lisäryhmä toimimaan väliaikaisesti. <i>Varhaiskasvatuspaikkoja pitää olla riittävästi saatavilla elokuunkin jälkeen, minkä vuoksi kaikkia ryhmiä ei voi täyttää kokonaan 1.8., vaan pitää jättää muutama paikka avoimeksi.</i>
Tavoite		
Kehitetään seurantaa ja arviointia		
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Seudullisesti toteutettava päivähoiton laadun arviointi joka toinen vuosi. VASU-keskustelut vähintään kaksi kertaa vuodessa Poissaolojen kokonaismäärä (tunteja) ♣ Luvattomat poissaolot (tunteja) ♣ Jälki-istuntojen lukumäärä ♣ Määräaikaiset erottamiset ♣ Kirjalliset varoitukset ♣ Päätökset erityisistä opetusjärjestelyistä Erityisen tuen päätösten lukumäärä	Palvelujen kehittäminen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Menetellään oppilashuoltosuunnitelman mukaisesti.	Seudulliseen arviointiin on vastattu. Saaduista vastauksista on poimittu kolme kehittämiskohdetta, joita on käsitelty yhdessä henkilöstön kanssa ja tehty tarvittavia toimenpiteitä. Vasu-keskustelut on käyty suunnitellusti. Perusopetuksen oppilaiden poissaoloja on seurattu luokanopettajien/ luokanvalvojen toimesta sekä käsitelty poissaolot lukukausittain oppilashuoltoryhmässä. Toimintaa on kehitetty esim. kiinnittämällä huomiota ulkovalvontaan. Oppilaiden luvattomat poissaolot ovat yleisellä tasolla vähentyneet. <i>Vasu-keskustelujen toteutuminen lyhyemmällä aikataululla on kehittämiskohteena.</i>

		<i>Edelleen tulee panostaa tarvittavan tuen antamiseen mahdollisimman varhain, jotta mm. poissaolokierteeltä vältyttäisiin.</i>
Tavoite	Koulun oppilaita aktivoidaan liikuntaan, toteutetaan varhaiskasvatuksen uusia valtakunnallisia liikuntasuosituksia	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Toteutuminen Liikunnan lisääntymisen seuranta dokumentoinnin kautta	<p>Koulun oppilaita aktivoidaan koulumatkaliikuntaan</p> <p>Koulussa pitkät liikuntavälitunnit</p> <p>Liikunnan monipuolinen lisääminen niin sisällä kuin ulkonakin</p> <p>Liikkuva koulu -hanke</p> <p>liikuntakerhot</p> <p>Lähiympäristön aktiivinen hyödyntäminen</p> <p>”pois pihasta-päivät”</p>	<p>Liikunta on lisääntynyt seudullisten hankkeiden ja oman aktiivisen toiminnan kautta. Koko talo, piha ja ympäristö on otettu käyttöön.</p> <p>Talviliikuntaa on ollut joka ryhmällä, keväällä ja kesällä on järjestetty useita pihaliikuntatapahtumia. Niin perhepäivähoito kuin päiväkotikin viettää viikoittain ”pois pihasta-päiviä”.</p> <p>Monipuolisesti toteutettujen liikuntatuntien lisäksi opetukseen on tuotu toiminnallisia työtapoja. Lähiympäristöä on hyödynnetty monen eri oppiaineen tunneilla. Välituntivälineitä on hankittu lapsiparlamentin valiokuntien toiveiden mukaan.</p> <p>Liikkuva koulu -yhteyshenkilöt ovat laatineet liikkuva koulu –vuosikellon.</p> <p>Lasten liikuntainnostus on kasvanut, samoin taidot ovat kehittyneet, kun liikkuminen on mahdollistettu monin tavoin.</p> <p>Monipuoliset työtavat ovat lisänneet oppilaiden viihtymistä koulussa.</p> <p><i>Lähiliikunta-alueiden pitää olla kunnossa, jotta toiminnot mahdollistuvat.</i></p> <p><i>Toiminnallisia työtapoja voi edelleen kehitellä ja lisätä eri ikäisten oppitunneille.</i></p>

Tavoite	Koulukiusaamista ennaltaehkäistään ja puututaan kiusaamiseen	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Lasten ja nuorten hyvinvointikysely KiVa Koulu - tilannekartoitus	KiVa Koulu, Vertaissovittelu, yhteispelihanke, opetushenkilöstön toimintaohjeet	<p>KiVa Koulu –tiimit toimivat sekä 1.4.-luokilla että 5.-9.-luokilla. Henkilökunnan toimintaohjeet päivitetään lukuvuoden alussa.</p> <p>KiVa Koulu –kysely on toteutettu vuosittain sekä kouluterveyskysely 4.-5. ja 8.-9.-luokille joka toinen vuosi. Kyselyjen tulosten pohjalta on valittu seuraavat kehittämiskohteet:</p> <p>Yhteisöllisyyttä lisääviä toimintamuotoja on järjestetty. Toisten huomioimista ja vuorovaikutus- sekä empatiataitoja on harjoiteltu erityisesti pienempien oppilaiden kanssa. Isompien oppilaiden kanssa on lisätty ryhmäyttämistoimintaa.</p> <p>Opettajilla on enemmän keinoja puuttua ja selvittää kiusaamistilanteita. KiVa-tiimille asti tulevat kiusaamistapaukset ovat vähentyneet.</p> <p>Kouluterveyskyselyn mukaan kiusaaminen ei ole vähentynyt.</p> <p><i>Yllä kuvattuja toimintatapoja on jatkettava ja pidettävä huolta siitä, että jokainen opetushenkilöstön jäsen puuttuu aktiivisesti mahdolliseen kiusaamiseen. Yhteisöllisyyttä sekä erilaisuuden hyväksymistä tulee edelleen kehittää ja vahvistaa myös koko yhtenäiskoulun tasolla, mikä ennalta ehkäisee kiusaamista.</i></p> <p><i>Yhteistyö huoltajien ja mm. nuorisotyön kanssa on edelleen tärkeää, koska kiusaamista tapahtuu sosiaalisessa mediassa sekä vapaa-ajalla.</i></p>
Tavoite	Oppilaan koulunkäynnin tukeminen yhdessä huoltajien kanssa, alisuoriutumisen ja syrjäytymisen ehkäisy	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma

<p>Henkilökohtaiset tulokset (koearvosanat ym) perusopetuksen oppimäärän suorittaminen</p>	<p>Huoltajien vastuun esilletuominen (perusopetuslaki § 45, huoltajalla on velvollisuus valvoa oppivelvollisuuden täyttämistä) ja oppilaan koulunkäynnin tukeminen yhdessä huoltajan kanssa huoltajat ja opetushenkilöstö</p>	<p>Yksilökohtaisia oppilashuoltopalavereita yhdessä huoltajien ja oppilaan kanssa on pidetty, jos opinnoissa eteneminen on herättänyt huolta.</p> <p>8. ja 9. luokille on järjestetty yleisopetuksen pienryhmäopetusta, jotta tukea tarvitsevat oppilaat ovat saaneet yksilöllisemmin tarvitsemaansa tukea.</p> <p>Oppilaiden opinnoissaan suoriutuminen on kohentunut mm. pienryhmätuen myötä.</p> <p><i>Edelleen tulee panostaa tuen tarpeiden tunnistamiseen sekä tarvittavan tuen antamiseen mahdollisimman varhain, jotta opinnoissa eteneminen sujuisi mahdollisimman hyvin.</i></p>
--	---	--

Liikunta ja vapaa-aika

Tavoite		Nuoria aktivoidaan liikuntaan heitä kiinnostavissa lajeissa.	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma	
<p>Kehitetään palkitsemisjärjestelmää</p>	<p>Alle 18 -vuotiaille tarjotaan maksuttomat salivuorot kunnan liikuntatiloissa, huomioidaan 3.sektorin avustusten jaossa erityisesti yhdistykset, jotka järjestävät toimintaa lapsille ja nuorille.</p>	<p>Kunnan liikuntatilojen varaamisessa ensisijaisesti tarjotaan alle 18- vuotiaille salivuorot maksutta</p> <p>Harrastustoiminta on tapahtunut osittain oman kunnan sisäpuolella.</p> <p><i>Varausjärjestelmän uusimiseen sekä kehittämiseen & liikuntatilojen kunnossapitoon tulee kiinnittää vielä erityistä huomiota.</i></p>	

Tavoite		Kuntalaisten liikunta-aktiivisuutta sekä asiakastyytyvyyttä seurataan ja siitä raportoidaan	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma	
Tulokset raportoidaan toiminnan vastuutahoille	Lasten ja nuorten hyvinvointikysely (vähintään 2 vuoden välein) liikuntapaikkojen asiakaspalautekysely (väh joka toinen vuosi), kuntalaisten liikuntakysely/ toiveet. Liikuntahaasteilla yritetään kannustamaan kuntalaisia liikkumaan	Toiminnan vaikuttavuutta seurataan kuukausitasolla osallistujamäärien kautta. Osassa ryhmistä tehdään toimintakykytestejä, joiden tuloksista voidaan seurata vaikutuksia yksilötasolla. Kuntalaisille tehty lajitoive kysely / harrastusmahdollisuuksien lisääminen kuntaan Asiakasryhmät lisääntyneet sekä kuntalaisten hyvinvointi. Lasten- ja nuorten harrastustoiminta lisääntynyt <i>Markkinointiin ja kuntalaisten aktivointiin tulee panostaa vieläkin enemmän.</i>	
Tavoite		Järjestetään nuorille mahdollisuus osallistua päihteettömään ja turvalliseen vapaa-ajan viettoon ja annetaan heille mahdollisuus vaikuttaa toiminnan suunnitteluun	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma	
Nuokun kävijämäärät	Nuorisotalotoiminnan kehittäminen Talotoimikunta, nuoriso-ohjaajat	Nuorisotalotoiminta on tavoittanut noin 200 nuorta vuosittain. Käyntejä avoimessa toiminnassa on ollut keskimäärin 4000 – 5000 vuosittain. Talotoimikuntatoiminnan kehittämisen myötä nuorten osallisuus on lisääntynyt talotoiminnassa. Talotoimikunnat ovat kokoontuneet noin kuukauden välein. Osallistumismotivaatio talotoimintaan ja talolla ohjattuun toimintaan on lisääntynyt. <i>Vanhempien nuorten ikäryhmän (7k. – 20-vuotiaiden) osallisuuden edelleen kehittäminen. Kevyitä, matalan kynnyksen osallistamisen keinoja, jotka motivoivat nuorta osallistumaan.</i>	

Ikäihmiset

Tavoite	Kehitetään hyvinvointia edistäviä palveluja ja ennaltaehkäiseviä ratkaisumalleja	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Toteutuneiden kotikäyntien, liikuntaneuvonnan ja ryhmien lukumäärä, vapaaehtoistoimijoiden määrä (kasvaa)	Ennaltaehkäisevät kotikäynnit, ryhmätoiminnot, elämäntapaohjaus, vapaaehtoistoiminta, liikuntaneuvonta ja liikunnan vertaisohjaajien käyttöönotto.	<p>Vuonna 2018 palkattiin senioriohjaaja.</p> <p>Ennaltaehkäisevät kotikäynnit sisältävät hyvinvoinnin- ja turvallisuuden edistämistä -> ohjausta- ja neuvontaa (yhteydenottoja, kotihoitopalvelujen ja tukipalvelujen hakemista, lomakkeiden täyttöjä, apuväline ohjausta ym.</p> <p>Tiedottamisen merkitys kotiin tärkeää, fyysistä apua mm. peruspalveluiden turvaaminen kotiin kriisitilanteissa esim. ruoka- ja reseptilääkkeet tai apuvälineen toimittaminen.</p> <p>Sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen ryhmätoimintoina.</p> <p>Elämäntapaohjaus on mukana kaikissa toiminnoissa käyttämällä vuorovaikutuksellisia menetelmiä mm. motivoimalla, tavoitteiden asettelulla ja konkreettisiin elintapamuutoksiin pyrkimisellä.</p> <p>(Luento tilaisuuksia emme ole pystyneet tänä vuonna koronan takia järjestämään).</p> <p>Digikinkereitä järjestettiin yrittäjän sekä vapaaehtoisten tuella</p> <p>Tehostetun palvelun asiakkaille askartelua sekä muistiluotsin kanssa yhteistyötä, josta voi vapaaehtoinen ohjautua muistikummiksi.</p> <p>Vapaaehtoisesti koottu lähimmäisapuryhmä oli kuntalaisten osoitus heittäytymiskyvykkyydestä silloin kun avuntarve on suurimmillaan.</p> <p>Ikääntyneiden liikuntaneuvonta ja liikuntatuokioiden vetäminen/pitäminen on toiminut säännöllisesti läpi vuoden senioriohjauksessa</p>

		(pois lukien ihan tiukimmat rajoitusajat).
		Koteihin on viety hyvinvointikäyntejä
		Liikunnanohjaajien kanssa järjestettävät matalankynnyksen ohjatut liikuntatuokiot. Tuolijumppa kokonaisuus alkuvuodesta 2020 hyvänä esimerkkinä.
		<i>Jatkuva tiedottaminen kohderyhmälle eli ikääntyville myös painettuna on tarpeellinen ja näin toteutettuna ei aiheuta syrjäytymistä.</i>
		<i>Ryhmänohjauksissa avustajan tärkeys olla mukana senioriohjaajan kanssa, koska ryhmissä ikääntyville monenlaisia toimintakyvyn vajavuuksia, joita tarkoituksenamme on voimaannuttaa.</i>
		<i>Liikunnan lisääminen tavoitteellisesti myös haja-asutus seudulle liikunnanohjaajien kanssa yhteistyönä.</i>
		<i>Vapaaehtoistoiminnan ylläpitäminen sitten kun taas mahdollista.</i>
Tavoite	Kotona asumisen tukeminen	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Ratkaisu laajennetaan ja otetaan käyttöön	Hyödynnetään teknologisia ratkaisuja	Aloitettu asiakaspisteen (digi) selvitystyö ikääntyneille kuntaan ja toimeenpano on tarkoitus alkaa keväällä 2021.
Kotona asuvien ikääntyneiden määrä kasvaa	Kehitetään kotikuntoutusta ja kotisairaaloimintaa	Ryhmänohjaus tuokioissa käyty digiasioita läpi ja tutustuttu digilaitteisiin
		(tämä jäi kesken koronan takia).
		<i>Ikääntyneet ovat hämmentyneet digi "viidakosta" ja tapahtuvista asioista siellä. Kuntana olemme luomassa luottavaista tartuntapintaa tähän ikääntyneille esim. asiointipisteen muodossa, joten ns. näiden kynnyksien mataloittamista kannattaa jatkaa ja näin poistaa esteitä ikääntyneiden tieltä.</i>
		<i>Kotikuntoutus ja kotisairaaloiminta tulee Phhyky:n kautta ja tämä palvelu on ikääntyneille</i>

		<i>tarpeellinen elämän muutostilanteissa ja turvaamaan osaltaan arjessa selviytymistä silloin kun toimintakyvyssä tapahtuu alenemaa.</i>
Tavoite	Kotihoidon toiminnan ja sisällön kehittäminen	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Resurssit suhteessa asiakasmäärään nousee vertailukelpoiselle tasolle	Riittävä resursointi ja kotihoidon varahenkilöstö	Kautta linjan valtakunnassa on hoitajista pulaa, ja etenkin vanhustenhuollossa
Uusia teknisiä ratkaisuja on otettu käyttöön	Uusien teknisten ratkaisujen käyttöönotto (esim. sähkölukot ja tablettitietokoneet),	Kotona-asuvien määrä on Kärkölässä Päijät-Hämeen korkein
Koteihin vietäviä lääkäripalveluja on käytössä	Lääkäripalvelujen vieminen koteihin	Teknologiaratkaisuja on otettu käyttöön, esim. Gps-paikantimet, ovivahdit, etähoiva Kotihoidon lääkäripalvelut ovat parantuneet

Tavoite	Palvelurakenteen kehittäminen	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet (on vähintään suositusten mukainen) Laitoshoidon ja palveluasumisen kattavuus 75 vuotta täyttäneessä väestössä, % (on enintään suositusten mukainen)	Kodinomaisen asumisen lisääminen ja laitospaikkojen vähentäminen	<p>Kunta on vaikuttanut osaltaan kotona-asumisen rajapintaan resursoimalla senioripalveluihin.</p> <p>Tämä on luonut selkeyttä ikääntyneelle oman fyysisen, psyykkisen tai sosiaalisen aleneman ilmetessä kehen ottaa yhteyttä kunnassa tai jo ennakkoiden ennaltaehkäisevästi.</p> <p>Avun ja ohjauksen saanti nopeaa, kun palvelu on paikallista ja ihmisen toimintakyvyn heikkenemiseen päästään vaikuttamaan nopeammin tai pitämään toimintakykyä yllä, jolloin voidaan näillä toimilla välttää ikääntyneen joutuminen ”raskaimpiin” hoitoihin tai syrjäytymiseen.</p> <p><i>Edelleen on tarpeen panostaa ikääntyneen hyvinvoinnin ennaltaehkäisevään ja ennakoivaan toimintaan, ohjaukseen- ja neuvontaan sekä tuetaan itsenäiseen elämään kunnassa ja osoitetaan, että hyvinvoinnin edistäminen on kunnan tuottamien mahdollisuuksien lisäksi kuitenkin jokaisen kuntalaisen omalla vastuulla ja omia valintoja päivittäisessä elämässä ja ohjataan tähän suuntaan. Hyvinvoivat ihmiset ylläpitävät ja mahdollistavat elinvoimaa kunnassamme.</i></p> <p><i>Näiden asioiden huomioiminen tuo/ luo kuntaan kustannustehokkuutta.</i></p>

Maahanmuuttajat

Tavoite		
Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen. Syrjäytymisen ehkäisy		
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Toimivat yhteistyöverkostot	Kolmannen sektorin vahvempi osallistaminen maahanmuuttajanuorten tukemiseksi Viranomais- ja järjestöyhteistyö Maahanmuuttajaperheiden tukeminen	Kun Kärkölässä oli turvapaikanhakija perheitä, vapaaehtoisverkosto aktivoitui ja tuki kaikin keinoin perheiden kotoutumista mm, avustamalla vaatteiden ja huonekalujen hankinnassa ja järjestämällä yhteisöllistä toimintaa. Seurakunta käynnisti myös tukihenkilöiden rekryn, mutta perheet muuttivat toiseen kuntaan, kun yksikkö Kärkölässä lopetettiin.
Tavoite		
Maahanmuuttotyön ja yhteistyön kehittäminen		
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Säännöllisten tapaamisten toteutuminen	Säännölliset tapaamiset, nimetyt yhteyshenkilöt Selkeä roolijako, asiantuntijuuden ja osaamisen vahvistaminen	Kärkölässä on nimetty maahanmuuttotyön yhteyshenkilö ja hän osallistuu säännöllisesti maahanmuuttoverkoston seudullisiin tapaamisiin. Palvelut järjestetään keskitetysti ja kunnassa on hyväksytty Päijät-Hämeen yhteinen maahanmuutto-ohjelma.

Vammaiset

Tavoite		Vammaisten osallisuuden lisääminen	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma	
Työllistymiseen perustuva toimintamalli on käytössä	Päivä- ja työtoiminnan aktiivinen kehittäminen Vammaisten tukeminen ja ohjaaminen työpaikoilla Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen tms.	<p>Työ- ja päivätoimintaa on kehitetty suunnitelmallisesti osallisuutta ja työllistymistä tukevaan suuntaan. Osallisuuden ja osallistumisen kokemus halutaan tarjota kaikille asiakkaille. Ryhmät liikkuvat paljon ja hyödyntävät kaikille avoimia tiloja ja tapahtumia – Toimitaan siellä, missä muutkin ovat.</p> <p>Työhönvalmennusta on kehitetty, ja asiakkaan tarpeista riippuen se voi olla monimuotoista. Ryhmissä tapahtuva työharjoittelu on mahdollistanut myös vaikeammin vammaisille henkilöille erilaisia työtehtäviä, samoin omissa toimipisteissä tehdyt työt, kuten kahvila- ja mediatoiminta ovat mahdollistaneet pidempiä harjoitteluita ja vahvempaa tukea niitä tarvitseville.</p> <p><i>Valtakunnallisten linjausten mukaisesti erityisesti avotyömalli sekä alihankintamalli ovat tulevaisuudenkin kehityskohteina. Tavoitteena on, että palkkatyöllistyminen lisääntyisi.</i></p>	
Tavoite		Lisääntyvään palvelukysyntään varautuminen	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma	
Uusia toimintamalleja on otettu käyttöön Kilpailutus on toteutunut aiempaa edullisimmilla hinnoilla Sosiaalihuoltolain mukaisten palvelupäätösten määrä lisääntyy	Kotiin suunnattujen palvelujen kehittäminen Henkilökohtaisen avun ostopalvelujen kilpailuttaminen Sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen lisääminen	<p>Vammaisten tuettua asumista on lisätty systemaattisesti. Tuetussa asumisessa kehitysvammaisen asiakas asuu omassa kodissa, ei asumisyksikössä, ja hänelle viedään tarvittava tuki kotiin sekä tuetaan muutoin esimerkiksi päiväaikaisen toiminnan keinoin. Vaikeavammaisten kohdalla asuminen pyritään myös ensisijaisesti aina mahdollistamaan omassa kodissa ja vain tarvittaessa hän siirtyy asumaan asumisyksikköön.</p> <p>Henkilökohtainen apu kilpailutettiin Phhykyssä v. 2017. Sopimuskausi oli 2017-2020. Kilpailutus toteutui keskimäärin n. 30% alemmilla hinnoilla</p>	

		<p>aikaisempaan. Vuoden 2020 aikana valmisteltiin palvelusetelin käyttöönotto 2021 alusta lukien.</p> <p>Shl:n mukaisia päätöksiä tehdään vammaispalveluissa vammaispalvelujen asiakkaille silloin, kun se on heidän palvelukokonaisuuksien kannalta tarkoituksenmukaista (omatyöntekijä on vammaispalveluissa)</p> <p>Shl:n mukaisten päätösten tekeminen vammaispalvelun asiakkaille antaa omatyöntekijöille paremmat välineet palvella asiakkaita kokonaisvaltaisemmin</p> <p><i>Shl-päätösten merkitys vammaispalvelujen asiakkaiden prosessissa vaatii vielä kirkastamista ja oppimista työntekijöiltä</i></p>
Tavoite	Asiakasohjauksen kehittäminen	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Seudullinen asiakasohjauksen malli valmiina Olemassa olevien resurssien tasapuolinen hyödyntäminen seudullisesti	Asiakasohjauksen seudullinen yhtenäistäminen	<p>Vammaisten asiakasohjausta tehdään Päijät-Soten alueella yhden johdon ja lähiesimiehen alaisuudessa. Kaikki alueen asiakasohjausta tekevät vammaispalvelutyöntekijät muodostavat yhden työyhteisön. Kaikilla on käytössään samat ohjeistukset</p> <p>Asiakasohjaus toimii yhtenäisesti kunnasta riippumatta, eikä asiakkaiden saamassa palvelussa ole kuntakohtaisia eroja.</p>

Tekninen ja ympäristö

Tavoite		
Terveellisen ja turvallisen asuin ympäristön muodostaminen		
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Asiakaspalautteiden määrä	Hyödynnetään somen mahdollisuuksia parantaa kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia oman ympäristön ja kaavoituksen suhteen	Kunnan sivuilla palautekanava, jonka kautta voi antaa palautetta ympäristön vaaranpaikoista. Tavoitetta on tullut uuden palautelomakkeen myötä seuraavasti: 2018 42 kpl, 2019 38 kpl, 2020 24 kpl Uuden asemakaava-alueen osalta pyydetty kuntalaisilta ideoita alueen kehittämiseksi. <i>Selvitetään mahdollisuuksia lisätä karttakyselymuotoinen palautekanava kunnan kotisivuille.</i>
Tavoite		
Mahdollistetaan arki-, kunto ja koulumatkaliikunta		
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma
Asiakaspalautteiden määrä	Valaistus, hiekotus, auraus ja kuntoreittien kunnossapito	Hiekoitus- ja aurauskalustoa ajanmukaistettu. Kuntoreittien valaistusta parannettu. Kuntoreittejä kunnossapidetty sivistys- ja hyvinvointilautakunnan asettaman laatutason mukaan. <i>Selvityksessä on katuvalaistuksen toimintavarmuuden ja energiatehokkuuden parantaminen.</i>

Huomioidaan liikuntarajoitteiset, vanhuksat ja vammaiset		
Tavoite	Mittari	
	Esteettömyyskartoitus	<p>Toimenpiteet</p> <p>Elinympäristöstä huolehtiminen kunnan toimintojen osalta</p> <p>Toteuma</p> <p>Kärkölä oli mukana laatimassa Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelmaa, joka valmistui vuonna 2018, ja sen yhtenä painopisteenä on läkkäiden turvallisen ja omatoimisen liikkumisen lisääminen.</p> <p>Toimenpiteinä mm.</p> <p>Liikenneturvan vuosittaiset vierailut ikäihmisten kokoontumisissa ja vanhustenviikon tapahtumissa sekä kenkiin kiinnitettävien liukuesteiden jako ikäihmisille vuosittain.</p> <p>Liikenneympäristöä on kehitetty katu- ja maantieverkolla muun muassa saatujen palautteiden ja aloitteiden pohjalta.</p> <p>Ongelmakohteita ja vaaranpaikkoja on tuotu esiin säännöllisesti myös liikenneturvallisuusryhmän kokouksissa.</p>

Työikäiset

Tavoite		Kuntalaisten omatoimisuus ja vastuu lisääntyy	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma	
Ryhmiin osallistuneiden määrän kasvaa, tehdyt (hoito)suunnitelmat	Ohjauksen ja neuvonnan kehittäminen, elämäntapaohjaus ja liikuntaryhmät	<p>Elämäntapaohjausta annetaan ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta kaikissa palveluissa.</p> <p>Liikuntaryhmiä on kehitetty ja korona-aikana on kannustettu omatoimiseen liikuntaan erilaisin kampanjoin. Kuntorempparyhmiä on järjestetty.</p> <p><i>Erialaista ryhmätoimintaa tulisi vielä kehittää myös muiden kuin liikunta-aiheiden ympärille</i></p>	
Tavoite		Omatoimisuuden edistäminen sähköisin palveluin	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma	
Sähköisten palveluiden määrä kasvaa	Sähköisten terveystarkastusten määrä	<p>Vuoden 2021 alusta on Harjun terveyden myötä tullut käyttöön digiklinikka.</p> <p>Sitä ennen sähköisiä terveyspalveluita ei juurikaan perusterveydenhuollossa käytetty.</p>	
Tavoite		Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön vahvistaminen erityisesti lähipalveluissa	
Mittari	Toimenpiteet	Toteuma	
Tarkoituksenmukainen seudullinen toimintamalli luotu.	Lähipalveluiden mielenterveys- ja päihdetyön vahvistaminen erityistyöntekijöiden tuki lähipalveluihin	<p>Ennaltaehkäisevään työhön on luotu sekä seudulliset että kunnalliset rakenteet ja toimintaa on kehitetty laajasti.</p> <p>Lähipalveluita on kehitetty ja ammattilaisia koulutettu.</p>	
Erillistyöntekijöiden konsultaatiot, jalkautuminen ja tiimityöskentely			

6. Johtopäätökset ja toimenpide ehdotukset

Kunnan talouden ja elinvoiman näkökulmasta kulunut valtuustokausi tullaan muistamaan koronapandemian ajanjaksona, jonka vaikutukset kuntien toimintaan ja talouteen selviävät kokonaisuudessaan vasta tulevien vuosien aikana. Julkisten rajoitustoimien vaikutuksesta maailmantalous kääntyi vuonna 2020 laskuun ja Suomen bruttokansantuote laski 2,9 % vuoteen 2019 verrattuna. Yleisten arvioiden mukaan Suomi on kuitenkin toipumassa pandemian vaikutuksista keskimääräistä nopeammin.

Kunnan tavoitteellinen työ ja panostukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ovat vaikuttaneet suotuisasti terveydenhuollon ja sosiaalitoimen kustannuskehitykseen. Erityisesti seniorikuntalaisten palvelujen kehittäminen, kotona asumisen tukeminen ja ennaltaehkäisevä työ ovat tilastojen mukaan vähentäneet vaativampien toimenpiteiden tarvetta terveydenhuollossa.

Yritysten toimintaedellytyksiä tulee edelleen kehittää ja yritystoiminnan käynnistämistä tulee tukea ja nopeuttaa. Kaikenikäisten työttömien osuus työvoimasta on kasvanut kunnan panostuksesta huolimatta. Jatkossakin työllistämisen kuntakokeiluun ja nuorten työpajan toimintaan tulee osoittaa riittävät resurssit ja kehittää uusia menetelmiä koulutustason- ja työllisten määrän kasvattamiseksi. Hyvinvointijohtamisen rakenteet on kehittyneet ja hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen nähdään merkittävänä osana kaikkien toimialojen toimintaa. Tulevaisuudessa HyTe-mittareita jatkojalostetaan talousarvion valmistelussa. Kasvattamalla kuntalaisten osallistumista ja vaikuttamista HyTe-toiminnan resursseja on voitu kohdentaa vaikuttavuutta lisäävästi. Tulevaisuudessa tulisi ottaa tavoitteeksi, että päätösten valmistelussa käytetään osallistuvaa budjetointia ja vaikuttamistoimielimet osallistetaan ennakkovaikutusten arviointiin.

Yhteisön hyvinvointi on yksinkertaistettuna yhteisön muodostavien yksilöiden hyvinvointien summa. Keskeisin yhteisö lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta on perhe. Alaluvuilla 3.2 ja 3.3 todennetaan, ettei osa lapsista ja nuorista voi toivotulla tavalla. Käytettävissä olevien tulosten perusteella heidän hyvinvointinsa ei ole lisääntynyt tarkasteluvälin aikana. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän lapsiperhepalvelujen tilastot vuosilta 2018-2020 todentavat samaa. Päijät-Hämeen alueella vuoden 2020 aikana 0-20 vuotiasta lapsista ja nuorista tehdyistä lastensuojeluilmoituksista 65 % koski 0-12-vuotiaita. Samalle ikäryhmälle tehtyjen kodin ulkopuolisten sijoitusten ensisijaiset syyt kohdistuvat vanhempiin, mm. vaikeudet ja kyvyttömyys vanhemmuudessa, vanhemman päihde ja/tai mielenterveysongelma, sekä vanhempien lasta vaarantava elämäntapa. Osalla vanhemmista on useita riskitekijöitä (yksinhuoltajuus, alhainen koulutustaso, alhainen toimeentulo, sosiaalisia vaikeuksia, päihdeongelmia, orastavia mielenterveyshaasteita), jotka altistavat perheen jäsenet syrjäytymiskehitykseen sekä vaarantavat perheen lasten ja nuorten toivotun suuntaisen kasvun ja kehityksen. Edellä olevan perusteella vanhempien tukeminen on keskeinen avain lapsiperheiden hyvinvointiin.

Jatkossa kunnan tulee pyrkiä aktiivisesti vaikuttamaan Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän tuottamien lapsiperhepalvelujen kohdentumiseen ja saatavuuteen, jotta tukea ja osaamista tarvitsevat kärköläiset lapsiperheet saavat sitä mm. parisuhteen ylläpitämiseen, vanhemmuuteen ja kasvattajan roolissa toimimiseen, elämänhallintaan sekä lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen

tukemiseen. Kunnan tulee arvioida omien palvelujen kattavuus ja tunnistaa niiden mahdolliset laajentamistarpeet huomioiden hyvinvointiyhtymän palvelutarjonta. Tärkeää on tiedottaa kuntalaisille tarjolla olevista palveluista ja kannustaa perheitä hakeutumaan palvelujen piiriin matalalla kynnyksellä. On tärkeä tiedottaa kattavasti sähköisistä tukimuodoista ”Onks tää normaalia” (nuoret) ja ”En jaksa” (aikuiset). Lisäksi on tärkeä tukea kaikenikäisten kouluttautumista edistäen perusopetuksen oppimäärän suorittamista sekä erilaisia toisen asteen koulutusmuotoja. Huomiota on edelleen kiinnitettävä myös syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoittamiseen ja heidän ohjaamiseensa palveluiden piiriin.

Ikääntyneen väestön osalta on tärkeää turvata nykyinen senioripalveluiden resurssi. Suhteessa ikääntyvien määrään kunnassa, nykyinen resurssi on jopa alimitoitettu. Edelleen on tarpeen panostaa ikääntyneen hyvinvoinnin ennaltaehkäisevään ja ennakoivaan toimintaan, ohjaukseen ja neuvontaan, sekä tukea itsenäiseen elämään kunnassa. Senioriasumista tulee kehittää ja yhteisöllisen toiminnan mahdollisuuksia lisätä.

Tulevassa hyvinvointisuunnitelmassa on tärkeitä huomioida kuntalaisille tasapuoliset mahdollisuudet toimia digitalisoituvassa yhteisössä. Tulevissa suunnitelmissa tulee huolellisesti suunnitella lapsiin, nuoriin ja perheisiin liittyvän työn organisointia ja resurssia. Kyselytutkimusten mukaan koululaisten hyvinvointi ei ole parantunut tarkastelujaksolla. Kulttuuritoimen ja kirjaston kehittäminen kunnassa osaltaan luo hyvinvointia ja elinvoimaa. Kunnan ja yhdistysten välisen yhteistyön kehittäminen tulisi olla osana tulevaakin suunnittelua. Kuntalaisten kokemus yhteisöllisyyden puutteesta tulee huomioida.

Kärkölän kunnan laaja hyvinvointi suunnitelma vuosille 2021-2025 perustuu velvoittavan lainsäädännön lisäksi valtion linjauksiin väestön hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisestä sekä maakunnallisesti valittuihin HYTE-kärkiin.

Valtioneuvoston kesäkuussa 2020 hyväksymä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen periaatepäätös linjaa pitkän aikavälin toimia, joilla suomalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden eriarvoisuus vähenee vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on turvata ihmisille kestävä hyvinvointi kaikissa elämänvaiheissa. Periaatepäätöksessä on neljä painopistettä:

- Kaikille mahdollisuus osallisuuteen
- Hyvät arkiympäristöt
- Hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ja palvelut
- Päätöksenteolla vaikuttavuutta

Ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen ymmärretään tässä linjauksessa laaja-alaisena toimintana, jonka seurauksena ihmiset voivat hyvin ja kokevat osallisuutta. Siinä onnistumiseksi tarvitaan toimia kaikilla hallinnon aloilla, sekä esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan ja yritysten tekemistä. (STM 2020.)

Päijät-Hämeen maakunnallisissa työryhmissä on valmisteltu alueellisia hyvinvointityön kärkiä. Työvaliokunta toimii Päijät-Hämeen hyte-johtoryhmänä, ja on esittänyt kaikille alueen kunnille hyväksyttäväksi yhteiset hyte-kärjet, joissa nostetaan esiin ne osa-alueet, joihin koko alueella on kiinnitettävä erityistä huomiota toiminnan suunnittelussa. Lisäksi suunnittelussa tulee ottaa huomioon valtion linjaukset, seudulliset erillisuunnitelmat sekä valtioneuvoston periaatepäätös.

Kärkölän kunnanhallitus on hyväksynyt alueelliset hyte-kärjet 18.5.2020 jotka ovat

Mielen hyvinvointi

- Kasvu opiskelu ja elinympäristö tukee mielenterveyttä erilaisissa elämäntilanteissa ja yhteiskunnan muutoksissa
- Haavoittuvassa asemassa tai elämäntilanteessa olevat tulevat kuulluiksi ja kohdatuiksi eri tuen ja avun muodoissa

Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Kuntalaisten kokemus osallisuudesta ja vaikuttamisesta vahvistuu edellisvuosiin verrattuna
- Syrjäytymisriskissä olevien määrä on maan keskitasoa pienempi

Arjen turvallisuus

- Kuntalaiset kokevat asuin ja elinympäristönsä viihtyisäksi ja turvalliseksi
- Toimeentuloedellytykset ovat koko maan tasolla tai sitä parempia
- Lähisuhteet ovat turvallisia

Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

- Elintavat ovat terveellisiä
- Päihteiden kokeilu ja käyttö on vähäisempää kuin maassa keskimäärin

7. Laajan hyvinvointikertomuksen valmistelu

Terveydenhuoltolaki (2010/1326, 12§) velvoittaa kuntia seuraamaan asukkaattensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.

Kärkölän kunnan laajan hyvinvointikertomuksen on valmistellut poikkihallinnollinen ja laaja-alainen kunnan hyvinvointityöryhmä elinvoimasuunnittelijan ja ehkäisevän työn koordinaattorin johdolla. Valmisteluun on osallistettu myös kuntalaisia sekä alueen yhdistyksiä.

8. Laajan hyvinvointikertomuksen 2021-2025 hyväksyminen

Laaja hyvinvointikertomus muodostuu kahdesta osasta, joista ensimmäinen osa on vuoden 2017-2020 arviointi ja se merkitään tiedoksi kunnanhallituksessa 31.5.2021 ja kunnanvaltuustossa 21.6.2021. Laajan hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosuus seuraavalle valtuustokaudelle, vuosille

2021-2025 muodostuu tämän raportin jatkoksi, ja sen hyväksyy vuonna 2021 valittava kunnanvaltuusto.